

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РАДА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ МДУ

ДЕБЮТ

Збірник тез

**доповідей студентів
факультету філології
та масових комунікацій**

Київ 2023

УДК 061.3(063)

Дебют : збірник тез доповідей студентів факультету філології та масових комунікацій за результатами участі в Декаді студентської науки 2023 / За заг. ред. к. політ. н., проф. Трофименка М. В., д. е. н., проф. О.В. Булатової. Київ, 2023. 82 с.

Редакційна колегія: д. філол. н., проф. Безчотнікова С.В.; д. пед. н., проф. Іванова Т. В.; к. філол.н., доц. Коновалова М.М.; к. н. з соц. комунікацій, доц. Кудлай В.О.; к. філол. н., доц. Мельничук І.В.

Матеріали збірника висвітлюють результати науково-дослідної роботи студентів МДУ, які присвячені питанням мовознавства, літературознавства, лінгводидактики, соціальних комунікацій, інформаційної, архівної та бібліотечної справи, документознавства.

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Радою молодих учених Маріупольського державного університету.

Протокол № 5 від 21.02.2023.

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Маріупольський державний університет,
2023

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ

РЕКЛАМА ТА ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Мітєв Є.К. РОЗРОБКА БРЕНД СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ У СФЕРІ РАКУ, НА ПРИКЛАДІ БРЕНДУ BRAVE.....	6
Скудар М.В. РОЗРОБКА РЕКЛАМНОГО РОЛИКА ДЛЯ ВИРОБНИКА КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ.....	7
Тупчієнко Б.Б. РОЗРОБКА ПРОМО-РОЛИКА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ГОРІШНІ ПЛАВНІ, ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ).....	9

СЕКЦІЯ

ІНТЕРНЕТ, ТЕЛЕБАЧЕННЯ ТА РАДІО:

РОЗВИТОК ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Багдасар Ю.В. КІНОРЕЦЕНЗІЯ ЯК ЖАНР ЖУРНАЛІСТИКИ.....	11
Каменська Т. В. РОЗКРИТТЯ ПРОБЛЕМАТИКИ САМОПОЧУТТЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ ЗАКОРДОНОМ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ ЖУРНАЛІСТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ВЛАСНОГО ЮТУБ-КАНАЛУ).....	13
Семенюта К.І. ОСОБЛИВОСТІ ВЕРСТКИ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ.....	14
Скіба А. Д. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ САЙТІВ ДЛЯ ЖІНОК.....	16

СЕКЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ

ВИКЛАДАННЯ

Галицька К. Є. ОСОБЛИВОСТІ РЕФЛЕКСИВНО-КОРЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ, НОРМ ТА ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ.....	17
Гвоздь О. С. СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ У НОВЕЛІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО «НА КАМЕНІ».....	20
Дроздова Г. С. ОБРАЗ ЛАБІРИНТУ У ТВОРЧОСТІ Х.Л.БОРХЕСА.....	22
Коваленко Є. С. ОСОБЛИВОСТІ ВЕРСИФІКАЦІЇ ПОЕЗІЇ УКРАЇНСЬКОГО СИМВОЛІЗМУ КІНЦЯ ХІХ - ПОЧАТКУ ХХ СТ.....	24

Кучма А. О. РОЛЬ МИСТЕЦТВА І МИТЦЯ У ХУДОЖНЬОМУ ПРОСТОРИ ДЕКАДАНСУ.....	27
Линник К. О. ДУАЛІСТИЧНЕ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ В ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ.....	29
Саттасва О. Е. «ТРОФЕЇ» ЖЕРЕДІЯ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ.....	31
Сторонкіна Р. ПРОЦЕСИ ТВОРЧОСТІ ЯК ОБЄКТ ЗОБРАЖЕННЯ У ПОЕЗІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЯК Я ЛЮБЛЮ ОЦІ ГОДИНИ ПРАЦІ».....	34
Шут А. В. ДИСКУРС СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ У РОМАНІ У.ЕКО «ІМ'Я ТРОЯНДИ».....	36

СЕКЦІЯ

ІНФОРМАЦІЙНА, ДОКУМЕНТАЦІЙНА ТА АРХІВНА СПРАВА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Акобій Д. А. МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ АНАЛІТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ.....	36
Горб Є. С. КОНЦЕПТКАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В ПОЛЬЩІ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	38
Левченко Я. В. АРХІВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ ТА ПОСЛУГИ.....	42
Марзіна П. В. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИЙМАЛЬНОЇ КОМІСІЇ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	45
Пирожок Д. С. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УСТАНОВІ.....	49
Пономарьова В. А. КОМУНІКАЦІЯ З ВСТУПНИКАМИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ.....	51
Савченко В. П. МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІУМУ.....	53
Хлань А. С. ЗНАЧЕННЯ ДІЛОВОДНИХ ДОКУМЕНТІВ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	55

СЕКЦІЯ

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Асаду Канайо Бенедікт СУЧАСНІ РЕФЕРАТИВНІ ВИДАННЯ УКРАЇНИ.....	58
Бордун В. В. НАУКОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ФАХОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА.....	64
Коваленко А. В. СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БІБЛІОТЕЧНІЙ УСТАНОВІ.....	66

Кхонде Бака ЕЛЕКТРОННИЙ КАТАЛОГ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	68
Попова А. Ф. АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: СИНЕРГІЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ВІДДІЛУ ТА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ.....	70
Притуляк М. М. ДОКУМЕНТАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ.....	73
Равшанов Хушніт Салаїтдінович СТВОРЕННЯ ВТОРИННИХ ДОКУМЕНТІВ У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	75
Холод Д. В. РОБОТА БІБЛІОТЕКИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ НА ПРИКЛАДІ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ.....	79

СЕКЦІЯ

РЕКЛАМА ТА ЗВ'ЯЗКИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

УДК 658.8

Мітєв Є.К.

РОЗРОБКА БРЕНД СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ОБІЗНАНОСТІ У СФЕРІ РАКУ, НА ПРИКЛАДІ БРЕНДУ BRAVE

Починаючи з середини 2000-х років, незначне підвищення рівня захворюваності на рак молочної залози може бути частково пов'язане з більшою кількістю жінок, які мають ожиріння, меншою кількістю дітей або народженням першої дитини після 30 років.

Щороку команда Американського онкологічного товариства з епіднагляду та охорони здоров'я (SHES) аналізує дані щодо раку в Сполучених Штатах, у тому числі раку молочної залози, у рамках звіту «Факти та цифри щодо раку». Кожні 3 роки вони публікують звіт «Факти та цифри щодо раку молочної залози». На додаток до цих навчальних публікацій, журнал ACS для клініцистів, Каліфорнія, публікує звіт «Статистика раку». Процес очолює Ребека Сігель, MPH.[1]

Розробка сильної стратегії бренду є критично важливим компонентом у зусиллях щодо підвищення обізнаності та підтримки боротьби з раком, і бренд BraVe є яскравим прикладом впливу, який може мати добре побудований бренд. Завдяки комплексному аналізу бренду BraVe та його стратегій у цьому документі досліджуватимуться різні елементи, які складають ефективну стратегію бренду у сфері поінформованості про рак. Це включатиме поглиблене вивчення ролі послідовного обміну повідомленнями, сильної ідентичності бренду та цільових каналів розповсюдження у формуванні суспільного визнання, довіри та підтримки зусиль з адвокації.

Рак молочної залози — це тип раку, який вражає клітини молочної залози. Це один із найпоширеніших видів раку серед жінок у всьому світі, він також може виникнути у чоловіків, хоча зустрічається набагато рідше. Точні причини раку молочної залози невідомі, але є кілька факторів ризику, які були визначені, включаючи вік, генетику, сімейну історію раку молочної залози, вплив естрогену та фактори способу життя, такі як дієта, фізична активність і вживання алкоголю.

Одним із ключових аспектів стратегії бренду BraVe є його зосередженість на створенні узгодженого повідомлення в усіх каналах. У цій стратегії, яка використовується брендом BraVe для створення чіткого та лаконічного повідомлення, зокрема використання емоційної мови, розповідей і чітких і лаконічних повідомлень. Буде проаналізовано вплив, який ці елементи мають на створення сильної ідентичності бренду.

Бренд BraVe також приділяє значну увагу використанню цільових каналів розподілу, щоб охопити якомога більше людей. У цьому документі буде розглянуто вплив, який використання соціальних мереж, вебсайт та інших цифрових каналів може мати на збільшення охоплення та залучення.

У цьому документі також розглядатиметься вплив бренду BraVe на громадське сприйняття та зусилля. Буде проаналізовано вимірні результати стратегії бренду, включаючи будь-яке підвищення обізнаності та підтримку боротьби з раком. Це продемонструє позитивний вплив, який може мати добре розроблена стратегія бренду на підвищення обізнаності та підтримку зусиль з адвокації.

На завершення, у цій стратегії буде надано всебічний аналіз елементів успішної стратегії бренду у сфері поінформованості про рак і вплив, який може мати добре побудований бренд. Створюючи бренд BraVe, це продемонструє важливість послідовного обміну повідомленнями, сильної ідентичності бренду та цільових каналів розповсюдження для формування суспільного визнання, довіри та підтримки зусиль з адвокації, що зрештою призведе до підвищення обізнаності та підтримки в боротьбі з раком.

Література

1. At the American Cancer Society / Breast cancer research. URL: <https://www.cancer.org/research/acs-research-highlights/breast-cancer-research-highlights.html>
2. At the American Cancer Society URL: <https://www.cancer.org/research/acs-research-highlights/breast-cancer-research-highlights.html>

УДК 659.137.21

Скудар М.В.

РЕКЛАМНОГО РОЛИКА ДЛЯ ВИРОБНИКА КОНДИТЕРСЬКИХ ВИРОБІВ

Промоція діяльності підприємств та реклама продукції, що ними виробляється, є важливою складовою рекламної стратегії підприємства та комплексу маркетингових заходів, передбачених для популяризації продукту серед споживача. Аналіз ринку, складення портрета споживача, чітке формулювання цілей і задач реклами є ефективним не тільки для промотування діяльності, а й для формування попиту і безперервної сталої реалізації пропонуваного товарів та послуг.

Отже, реклама продовжує відкривати нові можливості для бізнесу, є інструментом бізнес-процесів, сприяє розповсюдженню знань з різних сфер суспільного життя, стимулює збут і формує попит, допомагаючи споживачам зробити свій вибір. В цьому контексті особливо актуальною стає розробка теоретичних та практичних рекомендацій з підвищення ефективності та управління рекламною діяльністю на рівні підприємств.

Невід'ємною частиною просування будь-якого бренду, бізнесу, продукту стало рекламне відео. Реклама у відеоформаті дозволяє швидко та наочно продемонструвати конкурентні переваги продукту, його зовнішній вигляд, тощо. У форматі рекламного відео маркетологи підприємств можуть розповісти повноцінну історію, впливати на свого потенційного покупця через правильне використання кольорів, асоціацій, образів та звуків.

Використання промо-роликів також дає можливість розповісти покупцям про те, чому їм потрібен ваш бренд. Цей інструмент дозволяє, зокрема:

- акцентувати увагу на цінностях бренду та донести свій меседж;
- залучити ширшу аудиторію до пропозицій, які надає споживачам підприємство-виробник;
- просунути бренд;
- завоювати лояльність аудиторії;
- розширити рекламні можливості, просуваючи відео про продукт або послугу одразу на кількох соціальних платформах тощо.

Виготовлення рекламних роликів — це креативність в усіх напрямках, адже фахівці цього напрямку, готові реалізувати найнезвичніші та найнестандартніші ідеї. Перш ніж розпочати виробництво ролика, необхідно визначити цільову аудиторію, хронометраж відеосюжету та його тип.

Розробка рекламного відео для виробника кондитерських відео включатиме три основні етапи: пре-продакшн, безпосередньо зйомку та постпродакшн.

Оскільки одне з головних завдань творчого проєкту — розробити іміджевий відеоролик, на етапі пре-продакшну перед нами постають наступні завдання:

- дослідити цільову аудиторію та конкурентів;
- визначити ключові питання: тема відео, способи розкриття теми, загальний настрій відео тощо;
- написати технічне завдання для відеоролика;
- розробити сценарій;
- підготуватися до зйомок: вибрати локацію, реквізит, підібрати акторів тощо.

Другий етап виробництва рекламного відео включатиме безпосередню роботу на місці зйомок: підготовка студії, робота з реквізитом, декораціями, робота з акторським складом.

На заключному етапі, постпродакшні, будуть вирішені наступні завдання:

- озвучування ролика і монтаж відеоматеріалу;
- створення комп'ютерної графіки та спецефектів за необхідності;
- просування і розкрутка рекламного відео.

В процесі створення рекламного відео для виробника кондитерських виробів увагу буде

приділено специфіці продукції, особливому кондитерському антуражу, який дозволяє просувати товар навіть за допомогою цінників. У відеоролику акцент буде зроблено на перевагах продукції, а також на зовнішньому вигляді виробів, щоб у кадрі продукт виглядав смачним і приваблював увагу споживачів з першого погляду.

Література

1. Почепцов Г. Г. Паблік рілейшнз для професіоналів. К. : Рефл-бук, Ваклер, 2002. 624 с.
2. Обрицько Б. А. Реклама і рекламна діяльність : [курс лекцій]. К. : МАУП, 2002. 240 с.

УДК 659.137.21:338.486

Тупчієнко Б.Б

РОЗРОБКА ПРОМО-РОЛИКА ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МІСТА (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ГОРІШНІ ПЛАВНІ, ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСТЬ)

Засоби реклами, як і інші маркетингові комунікації, відіграють важливу роль у побудові стратегії розвитку міста, зокрема, формування обізнаності громадян про туристичні можливості локації. Різноманітність форм реклами дозволяє їй реалізовувати не тільки інформаційну, а й комунікаційну, економічну, коригувальну і соціальну функції. Як підсумок, за допомогою побудованої рекламної стратегії міста, підвищується обізнаність громадян про регіони і території, підвищується туристичний попит, розробляються нові туристичні та рекреаційні локації, зростає залучення інвестицій в інфраструктуру та місцевий бізнес.

Промоція міст та регіонів в рамках країни є необхідною за умови конкурентної «боротьби» між туристичними регіонами не тільки за туристів, але й за інвестиційні ресурси. Промоція регіонів дає можливість стимулювати розвиток туристичної сфери, враховуючи особливості конкретної локації. Отже, кожен туристичний регіон має унікальну пропозицію, що включає притаманне йому різноманіття і неповторність туристичних властивостей.

Розробка рекламної стратегії міста або регіону будується на формуванні і підтриманні позитивного іміджу територій. Реклама в сфері туризму надає громадськості адекватне уявлення про кількість і якість туристичних локацій та послуг, що надаються. Промоція туристичного потенціалу регіонів покликана забезпечувати стійке економічне зростання регіонів та їх розвиток. В цьому контексті доцільно говорити і про поняття регіонального маркетингу. В праці А. Старостіної та С. Мартова пропонується таке визначення регіонального маркетингу: «це теорія і практика прийняття управлінських рішень стосовно формування ринково-продуктової стратегії регіону на основі дослідження факторів

маркетингового середовища з метою реалізації економічних інтересів території та її споживачів» [1]. Головним аспектом маркетингу туристичного регіону є цілеспрямоване формування, розвиток і просування іміджу регіону та його туристичного продукту.

Метою творчого проєкту є створення промо-ролика у відеоформаті для міста Горішні Плавні Полтавської області з метою розкриття туристичного потенціалу міста.

Місто Горішні Плавні (до 2016 р. — Комсомольськ) — місто в Кременчуцькому районі Полтавської області. Місто розташоване на берегах Дніпра, на південний схід від Кременчука. Горішні Плавні - наймолодше місто області та один із найбільших промислових та культурних її центрів.

Горішні Плавні — топонім, що вказує на характер місцевості. Плавні біля Дніпра ділили на нижні та верхні. Від цього й назви сіл: Горішні Плавні та Нижні Плавні (теперішній мікрорайон Низи).

Перш за все, місто Горішні Плавні відоме як центр індустриального туризму. Тут розташований найбільший у Європі кар'єр, розміри якого вражають. Тут також працює гігантська техніка. При Полтавському ГЗК, якому належить кар'єр, є цікавий музей.

Але не тільки цим знає місто. Ще одна атракція— берег Дніпра і безпосередньо плавні, які ростуть тут через особливості рельєфу. Русло ріки в межах Горішніх Плавнів дуже «порізане». Туристів зачаровує краса лиманів, низинних ставків та численних острівців. Поряд із Горішніми Плавнями також розташовані заказники, в яких прокладено стежки для пішохідних маршрутів.

Сьогодні Горішні Плавні – це промислове місто, яке має величезний туристичний потенціал. Цю тезу в контексті необхідності розвитку внутрішнього туризму в 2019 році підтримало і Міністерство інфраструктури України.

Таким чином, створення промо-ролика для міста дозволить по-новому поглянути на туристичний потенціал міста, розкрити його привабливість не тільки як промислового регіону, але й цікавої локації, що має великий природно-рекреаційний потенціал.

Література

1. Старостіна А.О., Мартов С.Є. Регіональний маркетинг: суть та особливості становлення в Україні. Маркетинг в Україні. 2004. №3. С.55-57.
2. Власюк І. М. Історія Горішніх Плавнів: від легенд до спогадів очевидців/ Альманах ІХ. 2015. С. 35-45.
3. Міністерство інфраструктури підтримує ідею Президента України про необхідність розвитку внутрішнього туризму URL: <https://mtu.gov.ua/news/30780.html>

СЕКЦІЯ
ІНТЕРНЕТ, ТЕЛЕБАЧЕННЯ ТА РАДІО:
РОЗВИТОК ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

УДК 070.44:791

Багдасар Ю.В.

КІНОРЕЦЕНЗІЯ ЯК ЖАНР ЖУРНАЛІСТИКИ

Кіно швидко стало одним з найвпливовіших видів мистецтва 20 століття. Причина такого попиту – більш зрозуміла мова (порівняно зі скульптурою та живописом) і чудова можливість відобразити різнобарвність життя. З появою кіно прийшли кінокритики. В сучасних реаліях кінокритика є сильною галуззю, представленою окремими колонками в національних тижневиках і численними друкованими, мультимедійними та онлайн-джерелами, такими як “Empire”, “Сеанс”, “Cahiers du cinéma” та “Rotten Tomatoes”[1].

«Рецензія» – слово латинського походження, що перекладається як «переглядати, звітувати, оцінювати, давати відгук». Рецензія посідає чільне місце в групі аналітичних жанрів журналістики. Її основу складає критичний відгук про твори мистецтва, літератури тощо. Автор рецензії виступає посередником між суспільством та сприйняттям світу мистецтва, аналізуючи та виражаючи власне ставлення стосовно досліджуваного предмета. Предметом дослідження в рецензії, на відміну від інформаційних жанрів, виступають не безпосередні факти дійсності, а інформаційні явища, такі як книги, театральні постановки, твори аудіовізуального мистецтва тощо.

Основна мета кінокритики – розпізнати те, що залишається непомітним для необізнаного у темі глядача, тому рецензія вимагає перш за все прозорості та структурованості викладу, а також зрозумілості для цільової групи. Завдання рецензії зобов’язує рецензента бути експертом у даній галузі та володіти спеціальними знаннями та навичками для того, щоб створити корисний матеріал та продемонструвати в ньому свою професійність [3].

Серед традиційних компонентів, які необхідно проаналізувати в рамках підготовки аналітичного матеріалу, доцільно виділити такі як:

-	жанр
фільму;	
-	сцен
арист і режисер, їх творчий доробок;	
-	акто
ри-виконавці головних ролей, актори другого плану;	
-	час і

місце подій;	
-	сюж
ет кінострічки;	
-	якщо
фільм заснований на літературному творі, важливо порівняти задум режисера з літературним твором;	
-	осно
вні переваги та недоліки фільму;	
-	музи
чне оформлення фільму: саундтреки та їх автори;	
-	особ
исті враження.	

Традиційна форма кінорецензії - великий аналітичний текст обсягом приблизно 5 тис. знаків. У другій половині XX століття виник особливий тип критики під назвою міні-рецензія, засновником якої вважається класик сучасної кінокритики Роджер Еберт. Часто ці рецензії пишуться для широкої аудиторії та публікуються в непрофесійних виданнях. Розгорнуті рецензії та критичні статті залишаються популярними в професійних журналах про кіно та мистецтво. В більшості випадків рецензії стосуються нових стрічок, які щойно вийшли на кіноекрани. Проте деякі кінопостери згадують і культові фільми, які вийшли на екрани набагато раніше. Набутком кінокритики стала також усна рецензія. Її засновником також вважають Роджера Еберта. Подібні огляди також використовуються для телешоу [4].

Щоб написати рецензію на фільм, його потрібно переглянути хоча б двічі. Одразу зі свіжими почуттями записують основне: враження від сценарію, акторської гри та спецефектів. Потім варто пошукати інформацію про режисера, виконавців головних ролей, основні досягнення та нагороди..

Якщо мова не йде про новий фільм, що щойно вийшов на екрани, то можна проаналізувати інші огляди і порівняти їх між собою. Цікавий та оригінальний текст, який не повторює вже сказане, підкреслить майстерність автора. Повторний перегляд необхідний, щоб розібратися у своїх відчуттях і дати об'єктивну оцінку фільму.

В процесі написання кінорецензії автору необхідно не тільки розповісти про те, що хотів сказати режисер, а й пояснити читачеві значення кінострічки для глядача і кіно в цілому. Рекомендується не розповідати сюжет повністю та уникати спойлерів. Важливим є і незаангажованість критика.

Отже, кінорецензія дозволяє формувати уявлення аудиторії про кінострічку, тим самим допомагаючи зрозуміти, чи може даний перегляд задовольнити потреби людини, як глядача.

Для того, щоб майстерно писати рецензії, потрібно дотримуватись деяких правил. Людині не потрібен виклад всього сюжету, тож треба не заступати за межу. Завдання кіноогляду полягає у тому, аби підігріти інтерес, не використовуючи спойлерів. Читачу важливо вхопити щось цікаве для себе та вирушити у перегляд з відчуттям обізнаності про загальну картину.

Література

1. Andr e Bazen. What is Cinema :essays selected and translated by Hugh Gray. Berkeley :University of California Press, 1971. 457 p.
2. Rose nbaum J. Movie Wars: How Hollywood and the Media Conspire to Limit What Films We Can See/ J.Rosenbaum. A Cappella Books, 2000. 358 p
3. Куль т особи: Лариса Брюховецька [Електронний ресурс]. Радіо «Промінь» URL: www.youtube.com/watch?v=UaBUXHTUa5g
4. Михайлин І. Л. Основи журналістики : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.]/ [вид. 3-є, доп. і поліпш.]. К : ЦУЛ, 2002. 284 с.

УДК 314.1

Каменська Т.

В.

РОЗКРИТТЯ ПРОБЛЕМАТИКИ САМОПОЧУТТЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕМІГРАНТІВ ЗАКОРДОНОМ ЗА ДОПОМОГОЮ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ ЖУРНАЛІСТИКИ (НА ПРИКЛАДІ ВЛАСНОГО ЮТУБ-КАНАЛУ)

З початку повномасштабного вторгнення рф на територію України, 24 лютого 2022 року, за даними Управління верховного комісара ООН у справах біженців (UNHCR)[1], емігрантами та біженцями стали близько 5 мільйонів українців. 4,9 мільйонів з яких отримали статус тимчасового захисту у країнах Європи до 3 січня 2023 року. Починаючи із 17 березня 2022 року, коли Канада оголосила про нові тимчасові міграційні програми для українців, які дозволяють жити й працювати у країні впродовж трьох років, заявки на отримання таких віз подали 628 тис. українців, і понад 312 тис. документів уже було видано. [2] Понад 82 тисячі українців і членів їхніх родин заїхали до Сполучених Штатів Америки в межах програми «Єднання для України» (U4U).

Люди, які залишилися без домівок або свідомо покинули їх, щоб не наражатися на небезпеку, можливо знаходяться без підтримки рідних та мають з нуля відбудовувати своє життя, авжеж потребують психологічної підтримки та майданчика, де вони могли би ділитися своїми історіями, бачити приклад незламності українського духу та надихатися витримкою співвітчизників. Саме це є **на меті** у проєкту ютуб-каналу, де публікуватимуться відео-інтерв'ю з емігрантами.

Актуальність обраної теми полягає у тому, що на наших очах через війну росії проти українського народу, відбувається нова хвиля еміграції з України.

Доречність реалізації проєкту саме на платформі Youtube, зумовлена перевагою мультимедійних технологій серед сучасної аудиторії. За даними соціологічного опитування Київського міжнародного інституту соціології на замовлення Громадянської мережі ОПОРА, за літо 2022 року[3], «найпопулярнішим джерелом інформації виявилися соціальні мережі — ними для отримання новин користуються 76,6% українців. На другому місці опинилося телебачення з 66,7% голосів, на третьому — інтернет (не включаючи соціальні мережі) — 61,2% користувачів. Радіо наразі слухають близько 28,4% громадян України, а друковані ЗМІ читають лише 15,7% опитаних».

Практичне значення творчого проєкту полягає у допомозі співгромадянам отримати підтримку та надихнутися історіями українців, відчувати, що вони не одні. Проєкт може стати теоретичною базою для вивчення проблематики посттравматичного синдрому для психологів. А також деякі з інтерв'ю можуть зафіксувати підтвердження злочинів росії проти України з вуст очевидців.

Література:

1. U.S. Citizenship and Immigration Services Fiscal Year 2022 Progress Report
December 2022 URL:
https://www.uscis.gov/sites/default/files/document/reports/OPA_ProgressReport.pdf
2. Скільки українських біженців вже прийняли у США? URL:
<https://reinform.com.ua/18331/skilky-ukrayinskyh-bizhencziv-vzhe-pryjnyaly-ussha>
3. Медіаспоживання українців в умовах повномасштабної війни. Опитування
ОПОРИ (дата звернення: 11.02.2023) URL:
https://oporaua.org/report/polit_ad/24068-mediaspozhyvannia-ukrayintsiv-v-umovakh-povnomasshtabnoyi-viini-opituvannia-opori

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРСТКИ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ

Верстка друкованого видання – це складання та процес формування полос для журналів, газет або книг, де попередньо є визначеними формат, усі види текстів, таблиці, ілюстрації, зображень, Саме процес монтажу сторінок журналу або газети для видання називають верстанням.

Верстання журналу – це редагування тексту, заголовків, таблиць та картинок разом, в єдиний журнал, який повинен мати гармонічний вигляд. Поліграфічна продукція стає зручною для читача саме завдяки верстці.

Верстання журналу вимагає сучасного погляду та особливого дизайнерського підходу. Саме гарний дизайн зможе зацікавити читача, приверне його увагу та зробить читання більш інформативним, насиченим і захоплюючим. Гарне та професійне верстання видання та друк журналів дозволить зробити його впізнаваним та популярним.

Отже, під час верстання журналу опрацювання авторського тексту покладається на редакторів, дизайнерів, а остаточний вигляд журналу залежить від художнього та технічного редакторів. Художньо-технічне оформлення видання дуже важливе, тому починається разом з літературним редагуванням авторського тексту.

Редагування охоплює всі роботи, які зв'язані зі зміною вигляду власне авторського тексту. Основою художньо-технічного редагування є стандарти видавництва, які визначають показники зовнішньої форми видання відповідно до виду та особливостей журналу, його тематики. Сучасний технічний редактор досконало знає увесь процес, вимоги, які необхідні оригіналам тексту та вимоги поліграфічних підприємств, саме технічний редактор може визначати усі технічні характеристики елементів видання, які будуть використовуватися.

В процесі реалізації творчого проєкту буде розроблено дизайн періодичного видання та зверстано випуск для друку. В рамках реалізації мети ставимо перед собою наступні завдання:

- Визначити аудиторію видання та персональний дизайн для журналу. Перед тим, як випускати власний журнал, необхідно визначити власну цільову аудиторію: Хто вони? Чим займаються? Що їм цікаво? Саме від них залежить перший ескіз вашого журналу. Так само читач пов'яже себе зі стилем викладення тексту, вид публікації має бути адресований на усіх рівнях: вербальному та невербальному.
- Розробити дизайн обкладинки. Обкладинка має декілька завдань: по-перше, вона має привертати увагу. По-друге, вона має розповідати історію та розкривати зміст.

- Побудувати модульну сітку. Розробити модульну сітку, яка становитиме основу ескізу видання, структуруючи сторінки.
- Вибудувати ієрархію елементів та вихідних позицій. Велика кількість різних елементів, різного за змісту та важливістю тексту може дезорієнтувати читача. Необхідно визначити, яка історія чи елемент займає найголовніше місце в рейтингу важливості — використовуючи розміщення, розмір заголовка та розмір зображення.

Верстка видання, що допомагає створити унікальний візуальний стиль журналу, наділяє видання особливими графічними характеристиками. У поєднанні зі змістом видання вони вказують на належність періодики до того чи іншого типу видань, а також викликають у читача стійкі асоціації з виданням. До візуальних характеристик журналу варто віднести обкладинку й зовнішнє оформлення журналу, використовувані шрифти та кольорова гама, графічне оформлення. Це ідентифікує видання та створює його асоціативний образ у читача.

Література

1. Журналістика та основи редакторської майстерності [Текст] : навч. посібник / В. О. Жадько. Київ : Знання, 2012. 271 с.
2. Загальне редагування: нормативні основи [Текст] : Навч. Посібник. З. В. Партико. 2-ге вид. перероб. і допов. Львів : Афіша, 2011.

УДК 305-055.2

Скіба А. Д.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ САЙТІВ ДЛЯ ЖІНОК

Починаючи з 2000-х років, з розширенням технологічних можливостей ЗМІ внаслідок діджиталізації і появою онлайн-видань, сформувалися ознаки, які уособлюють та відрізняють інтернет-ЗМІ з-поміж інших видів ЗМІ. Наразі у дослідженнях інтернет-ЗМІ великий акцент наголошується на новинні – інформаційні, розважальні, інформаційно-розважальні ЗМІ, але ще мало вивчена специфіка інтернет-ЗМІ, які мають вузьку спеціалізацію, а отже спрямовані на певну частину аудиторії або мають гендерну спрямованість, наприклад, веб-сайти або онлайн-видання для жінок.

Жіноча аудиторія Інтернету, що постійно збільшується, надає можливості для розвитку ЗМІ, спрямованих на цю нішу аудиторії. Для жіночої аудиторії Інтернету створено безліч сайтів, які виконують різні функції. При цьому немає чіткого розмежування між онлайн-ЗМІ та ресурсами, які висвітлюють гендерну тематику. Найпростіший спосіб ідентифікувати інтернет-ЗМІ - це вказівка на номери свідоцтва про реєстрацію ЗМІ на сайті.

Сайти, спрямовані на жіночу цільову аудиторію мають свої особливості і притамані

лише їм критерії. Крім опису сайту та його контенту прослідковується закономірність, що у назві сайтів для жінок часто використовуються слова-маркери, які вказують на жіночу цільову аудиторію.

Це можуть бути іноземні слова, що позначають жінок чи приналежність до жіночої статі (woman, lady, miss), іноземні займенники жіночого роду та популярні, культові жіночі імена (Eva, Jane, Marie) в залежності від регіону розповсюдження жіночого інтернет-ЗМІ.

Важливою складовою визначення приналежності інтернет-ЗМІ до жіночого спеціалізованого ресурсу є особливості ведення редакційної політики, що проявляється у визначеній періодичності публікації нових матеріалів сайту, поділ публікацій на рубрики.

Наявність таких рубрик, як мода, стиль, краса, догляд за собою, сім'я, діти, стосунки, інтер'єр є традиційними та властивими для жіночих інтернет-ЗМІ. Але з прогресом жіночої емансипації та зростання важливості фемінізму матеріали для жіночих сайтів стають все більше всеохоплюючими в різних сферах життя суспільства, політики та релігії, тощо. Однак лідируючі позиції продовжують займати так звані «традиційні» рубрики, пов'язані з побутом та красою [2].

Також інтернет-ЗМІ, які спеціалізуються на виданні онлайн-контенту про відомих людей, зірок та шоу-бізнес, користуються популярністю переважно у жіночої аудиторії, у той же час відсоток чоловічої аудиторії у видань подібного спрямування залишається незначним.

Те ж саме можна сказати про сайти, які спеціалізуються на публікації матеріалів про хоббі- шиття, в'язання, кулінарія, тощо.

В пошуку в інтернет-браузері такі види жіночих інтернет-ресурсів можна знайти у пошуку за допомогою ключових слів у назві сайту: «жіночий журнал», «ЗМІ для жінок», «жіночий онлайн-журнал» — це дозволяє ідентифікувати жіночі медіа в Інтернеті [3].

У жіночому інтрнет-виданні закономірно рекламуються товари, бренди або заходи для жінок. Рольових моделей для реклам підбирають з жінок-актрис, співачок, блогерів, IT-girls, інфлюєнсерок.

Осмилення специфіки медіа для жінок в Інтернеті, визначення основних гравців цієї ніші ринку та критеріїв сегментації дозволяє намітити подальші шляхи розвитку жіночих інтернет-ЗМІ.

Література:

1. Досенко А., Погребняк І. Інтернет-журналістика: комунікативні маркери: навчально-методичний посібник/[авт. Анжеліка Досенко, Інга Погребняк]. Київ: ЦУЛ, 2020. 184 с.

СЕКЦІЯ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ
ВИКЛАДАННЯ

УДК: 373.3/.5.016:82.

Галицька К. Є.

**ОСОБЛИВОСТІ РЕФЛЕКСИВНО-КОРЕКТИВНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ,
НОРМ ТА ЦІННОСТЕЙ УЧНІВ**

У сучасній педагогічній науці поняття «рефлексія» являє собою самоаналіз діяльності та її результатів. Рефлексія – обов’язкова складова будь-якого уроку, бо є підведенням підсумків навчальної діяльності учнів, що дозволяє зафіксувати отриманий результат та оцінити свою роботу.

Сьогодні рефлексія направлена на досягнення різноманітних цілей: пропрацювання емоційної сфери, покращення навчальної діяльності, розвиток універсальних навичок учнів.

Проблема виявлення рівня рефлексивно-корективного контролю знань, норм та цінностей в тій чи іншій мірі розглядалися методистами (О. Куцевол, В. Неділько, Є. Пасічник, А. Ситченко) взагалі, предметний розгляд представлено в колективній праці Н. Волошиної «Критерії оцінювання і система обліку знань, умінь і навичок учнів»

Техніка рефлексивної роботи включає в себе прийоми рефлексивного виходу, тобто такого повороту свідомості дитини, у результаті якого вона бачить себе та ситуацію ззовні, з позиції спостерігача, дослідника, бо рефлексія – це відображення почуттів, що виникають у ході заняття та призводить до покращення подальшої роботи вчителя та учнів, аналізу успіхів та зон розвитку на кожному етапі уроку [1].

Однією з основних компетенцій, яку прагнуть розвинути в учні на уроці, – це рефлексія, тобто усвідомлення змісту, способу власної діяльності, об’єктивна оцінка власних результатів, виявлення труднощів. Рефлексивній діяльності потрібно вчити, бо вона допомагає учням усвідомити отримані результати, визначити цілі майбутньої роботи, відкоригувати власну освітню траєкторію, об’єднати цілі та результати. Завдяки проведенню рефлексії отримується значний ефект:

- Рефлексія створює умови для позитивної мотивації навчальної діяльності;
- Ефективність у оволодінні учнями необхідного навчального матеріалу наявна лише при включенні у процес рефлексії, за рахунок чого можна виділити основні етапи діяльності;
- Проводячи рефлексію на уроці, учні засвоюють відповідні розумові процеси, які дуже важливі для подальшого дорослого життя.

Виходячи з функцій рефлексії, її можна класифікувати наступним чином:

1. Рефлексія настрою та емоційного стану;
2. Рефлексія діяльності;
3. Рефлексія змісту навчального матеріалу[3].

Рефлексивна діяльність може організовуватися у різних формах: індивідуальній, груповій, колективній. Рефлексивна контрольно-оціночна діяльність при організації колективно-навчальної діяльності в групі передбачає включення кожного учня у процес взаємоконтролю та взаємооцінки [1]. Для цього використовують оціночні картки, мета яких – навчити об'єктивно оцінювати себе та інших. Можна запропонувати учням зробити короткі записи – обґрунтування оцінки у вигляді схвалення, побажання та ін.

Рефлексія змісту навчального матеріалу використовується для виявлення рівня усвідомлення змісту вивченого. При цьому доречно використовувати метод незакінченого речення, тези, метод аналізу суб'єктивного досвіду, який допомагає виявити відношення до проблеми, з'єднати минулі та набуті знання.

Результатом читацької діяльності школярів – є літературна освіченість, літературна компетентність, які вбирають у себе певний обсяг систематизованих знань, умінь і навичок, способів мислення, поведінково-діяльнісних і ціннісно-етичних норм. Усе це стає можливим за умови узгоджувальної діяльності всіх суб'єктів уроку, де у співпраці досягається кожним планований кінцевий результат у відповідності до вибудованої ієрархії цілей літературної освіти. Формування здатності кожним суб'єктом уроку літератури спрогнозувати власну траєкторію досягнення планованого кінцевого результату, його само- (взаємо-)оцінювати на всіх етапах просування, вчасно відкоригувувати і рухатися далі – завдання уроку рефлексивно-корективного контролю літературних досягнень учнів-читачів [3].

Урок рефлексивно-корективного контролю знань, норм і цінностей із літератури – заняття, на якому кожен суб'єкт може відстежувати процес досягнення свого результату на сьогодні, вчасно вносити корективи, здатний адекватно й об'єктивно оцінювати літературні (професійні) досягнення свої й учнів-читачів (колег), щоб рухатися вперед за власною траєкторією розвитку. Різновидами такого уроку можуть бути заняття, на яких проводиться вхідний контроль знань, норм і цінностей із літератури; поточний контроль ...; тематичний ...; підсумковий ... . Або це можуть бути педагогічні ситуації уроку, які допоможуть відстежувати літературний розвиток учнів-читачів, їх рух у формуванні як компетентних. Тип, вид (різновид) чи ситуація уроку літератури залежать від багатьох чинників: мети, обсягу матеріалу для перевірки, часових можливостей проведення/виявлення, доцільності й необхідності тих чи інших моніторингових дій суб'єктами літературної освіти [1].

Усе, що робиться на уроці щодо організації рефлексивної діяльності, – не самоціль, а підготовка до розвитку важливих якостей розвиненої особистості: самостійності,

підприємливості та конкурентоспроможності. Однак, процес рефлексії має бути багатограним, бо оцінка має проводитися не лише особисто, а й оточуючими. Отже, рефлексія на уроці – це спільна діяльність учнів та учителя, що дозволяє покращувати навчальний процес, орієнтуючись на особистість дитини. З введенням рефлексії підвищується відповідальність учнів за результат своєї праці, вона прибирає страх перед поганою оцінкою. Якщо знання учня нижчі потрібного рівня, йому надається можливість покращити результати протягом уроку, використовуючи допомогу інших дітей, вчителя або працюючи самостійно. Сьогодні рефлексія являє собою не додаткову частину уроку, а її повноцінну складову, спільну діяльність учнів та вчителя, яка покращує навчальний процес та акцентує увагу на дитині як особистості.

Література

1. Волошина Н. Й. Критерії оцінювання і система обліку знань, умінь і навичок учнів Київ : Ленвіт, 2002. С. 191-195.
2. Шуляр В. І. Вивчення літературної теми: методика і технологія (за творчістю П. Куліша і Марка Вовчка) : навчальний посібник. *Бібліотечка «Дивослово»*. 2010. № 3. 56 с.
3. Шуляр В. І. Сучасний урок української літератури: теорія, методика, технологія : монографія. Миколаїв : Іліон, 2012. 876 с.
4. Шуляр В. Планування літературної освіти школярів: технологічна концепція : практикоорієнтована монографія. Миколаїв : Видавництво «Ч», 2006. 96 с.

УДК 821.161.2'38:7.036.2

Гвоздь О. С.

СИМВОЛІКА КОЛЬОРУ У НОВЕЛІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО «НА КАМЕНІ»

Михайло Коцюбинський – відомий український письменник, а також громадський діяч і голова «Просвіти». Коли він почав свою літературну діяльність, то спробував свої творчі сили в картинах, перекладах та поезії, але справжнім його покликанням стала саме художня проза.

Перші твори Михайла Коцюбинського були написані в стилі письменників-сімдесятників, таких, як Панас Мирний та Іван Нечуй-Левицький. Незабаром він змінив свою творчу манеру, бо на нього почали впливати західноєвропейські автори. Коцюбинський почав використовувати різні імпресіоністичні засоби у своїх оповіданнях, а саме: починає заглиблюватися внутрішнім світом людей, розкриває їх характер, замінює свої описи на враження персонажів, а також іноді виводить пейзаж за допомогою дійової особи.

Імпресіонізм – напрям у культурі, зокрема у малярстві та музиці, який виник в 1860-х і остаточно сформувався у другій половині 19 століття у Франції і основним завданням вважав ушляхетнене, витончене відтворення особистісних вражень та спостережень, мінливих миттєвих відчуттів та переживань [1].

Однією з головних рис світоглядної системи імпресіоністів є те, що вони вважають навколишній світ, який був дан людині, саме в її відчуттях, тобто це передача певних вражень від окремого образу, який сприйняв митець. Імпресіонізм виокремлює у літературі дух митця, а також його особистість. Індивідуальність у мистецтві збільшується, коли відбиває красу й багатоманітність життя людини крізь призму сприймання його окремою особистістю.

«На камені» – це новелістична акварель, в якій зображується нещасливе кохання. Автор сконцентрований на почуттях та переживаннях героїв – це і є несладна фабула, що становить сюжетну колізію. Композиція акварелі є оригінальна, що дає малюнок нібито з життя, на перший план не виносяться епізоди. Автор намагається зробити так, щоб людина, читаючи оповідання, пережила головні епізоди в собі, за допомогою уяви. Тому особливу роль грає саме жанр, який обрав автор.

Акварель (фр. *aquarelle*, від. лат. *aqua* – вода) – короткі, фрагментовані літературні твори (шкіц, образок, етюд), асоційовані з малярством, коли безпосереднє враження передається в тонких пластично-зорових образах. до цього прийому зверталися як прозаїки, так і поети [2].

Перша риса імпресіонізму – це давати в творі якісь натяки, замість реальних описів, щоб людина дала волю своїй уяві. Друга риса – висувати на перше місце не фабулу твору, а стан, почуття та емоції героя. Письменник намагається створити новий жанр, а саме – психологічну новелу. Жанрова характеристика твору «На камені» демонструє задум Коцюбинського: наблизити словопис до живопису. Автор у цьому творі надає смислове значення кольору: «З самотності на ціле татарське село кав'ярні дуже добре видно було і море, й сірі піски берега. В одчинені вікна й двері на довгу, з колонками, веранду так і перлась ясна блакить моря, в нескінченність продовжена блакитним небом. Навіть душевне повітря літньої днини приймало м'які синяві тони, в яких танули й розпливалися контури далеких прибережних гір» [5, с. 1].

Сірий колір – це символ світу і життя, який оточує головних героїв. Усі події в творі відбуваються «на камені» – на скелястих берегах моря: «З самотності ...кав'ярні дуже добре видно було і море, й сірі піски берега» [5, с. 1], «Звідти вони знову вступили у піч – сіру й залиту сліпучим сонцем» [5, с. 4], «Буруни йшли невпинно, заливали берег, викидаючи на нього сірий пісок» [5, с. 4]. Також це символ сірої душі людей, які зруйнували світле

кохання: «По голому сірому виступу скелі ліпились татарські халупки, зложені з дикого каміння...» [5, с. 2].

Найсвітлішим кольором зображено вітрила, які слугують добрим знаком або важливим повідомленням: «На великому чорному баркасі, що, здавалося, повертав до берега, справді звивали вітрила. Вітер надував їх, і вони виривалися з рук, як великі білі птахи» [5, с. 1].

Чорний колір є домінуючим та виконує номінативну функцію: «На великому чорному баркасі справді звивали вітрила» [5, с. 1], «...тільки великі довгасті чорні очі міг бачити сторонній» [5, с. 3], «Чорні присадкуваті буйволи...звернули в селі до свого обійстя...» [5, с. 4], «...скісні пасма ... ниток ... перетинали ...чорні важкі шатра...» [5, с. 2] тощо. Але в кінці твору цей колір має негативну символіку: коли тіло Алі кинули в «чорний баркас» ...[5, с. 6], який став для героя труною.

Чорне море додає бурхливості у творі: «Море дедалі втрачало спокій. Чайки знімалися із одиноких берегових скель, припадали грудьми до хвилі і плакали над морем. Море потемніло, змінилось. Дрібні хвилі зливались докупі, мов брили зеленкуватого скла, непомітно підкрадались до берега, падали на пісок і розбивались на білу піну» [5, с. 1].

Якщо звернути увагу на портретну характеристику героїв, то можемо побачити жовтий, синій та червоний колір у молодого наймита-дангалака Алі: «Його струнка фігура в вузьких жовтих штанах та синій куртці, здоровий, засмалений морським вітром вид та червона хустка на голові прегарно одбивались на тлі блакитного моря» [5, с. 1]. Ці яскраві кольори зображуються на фоні сірої буденності та м'якої блакиті.

Також важливий образ Фатми, який порівнюється з тінню: «І тоді од стін його дому, що здіймався над кав'ярнею, одділялась, мов тінь, завинена в покривало жінка і тихо проходила через покрівлю до самого її краю» [5, с. 3].

Така вона була у заручницях свого чоловіка Мемета, а на волі, її можна побачити таку: «Вона наче ненароком висунула з-під фередже білий, випечений вид і поклала з фарбованим нігтем палець на повні рожеві уста» [5, с. 4]. Білий і рожевий кольор, начебто символізують виразність зовнішності дівчини, її привабливість, яка проявляється, коли поруч немає чоловіка.

Отже, правдиве бачення, реалізоване найчастіше через метафору – це риси імпресіонізму, що створюють виразні образи. Також це наявність естетичних функцій кольорів, світлотіней, звукових барв і тонів, передача різних внутрішніх почуттєвих станів автора тощо. Тому Михайло Коцюбинський у своїх новелах використовує ахроматичні кольори, які вживає у прямому та переносному значенні та мають позитивну чи негативну семантику.

Література

1. Імпресіонізм як художній стиль в мистецтві. URL: <http://referat-ok.com.ua/work/impresionizm-jak-hudozhnij-stil-v-mist/#:~:text=8C> (дата звернення: 08. 01. 2023).
2. Акварель. Теорія літератури. URL: <https://ukr-lit.com/akvarel/> (дата звернення: 08. 01. 2023).
3. Костенко М. О. Художня майстерність Михайла Коцюбинського. Видання друге доп. Київ: Радянська школа, 1969. 272 с.
4. Борщевський В. М. Вивчення творчості Михайла Коцюбинського в школі. Київ: Вища шк., 1964. 196 с.
5. М. М. Коцюбинський. На камені. *Бібліотека сучасних українських письменників*. URL: <https://readukrainianbooks.com/4869-na-kameni-mihajlo-mihajlovich-kocjubinskij.html> (дата звернення: 09. 01. 2023).

УДК 82:09

Дроздова Г. С.

ОБРАЗ ЛАБІРИНТУ У ТВОРЧОСТІ Х.Л.БОРХЕСА

«Світ – лабіринт. Ні виходу, ні входу...»

До теми лабіринту Борхес повертався знову і знову протягом усього свого творчий шлях. Яке значення має лабіринт для самого письменника? Він казав: *«Воно навіює якийсь жахливий образ. У давнину воно означало проходи у шахтах. У Чосера, в XIV столітті, лабіринт рухається, він складається з очеретів, має кругову будову, дуже дивне; а я читав, що Дюрер уявляв собі лабіринт, що обертається»* [2].

Образ лабіринту лейтмотивом проходить через низку поетичних та прозових творів цього письменника, виданих у різний час: «Цао Сюецінь "Сон у червоному теремі"» (1936-1940), "Вавилонська бібліотека" (1944), «Будинок Астерія», «Два царя і два їх лабіринти» (1949), «Палац», "Лабіринт" (1969), та ін. У 1969 р. вийшла книга сліпого Борхеса «Хвала темряві», майже повністю складається з віршів. Два вірші цієї збірки звуться «Лабіринт». Обидва вірші не тільки відсилають до давньогрецького міфу про Критського Лабіринту, Тесея та Мінотавра, але й нагадують про «Сад з розгалуженими стежками» Ю Цуна:

Не чекай. Ти замуrowаний у світобудові,
І немає ні осередку, ні грані,
Ні міри, ні межі того всесвіту.
Не питай, куди через перепони
Веде, роздвоюючись на роздоріжжі,
Щоб знову роздвоїтися на роздоріжжі,
Твоя дорога. Доли непохитні,

Як судді. Не мрій про напад
Напівбика – напівлюдини [1].

Дзеркало, лабіринт, сон – ці образи особливо улюблені Борхесом. Під час сюжету символ начебто втілюється і оживає: сад-лабіринт - це мінлива, примхлива, непередбачувана доля; сходячись і розходячись, її стежки ведуть людей до несподіваних зустрічей та випадкової смерті.

Пропоную також розглянути *«Вавилонську бібліотеку»* – новела, у якій зібрані, напевно, усі найулюбленіші образи письменника. На мою думку, тут простежується цікаве використання символів, різноманітних образів, багатозначність метафор, принцип гри з часом та безкінечністю.

Найяскравішими метафоричними образами тут постає бібліотека як прототип світу. Вона нагадує лабіринт, у якому є місце випадковості, хаосу і безладу. Також власне лабіринт, де блукають як читачі, так і персонажі, а потім несподівано опиняються на сторінках «не свого» оповідання. Можна ще сказати, що книги – це як лабіринт букв, з яких виникають тексти.

«Усесвіт (що його інші називають Бібліотекою) складається з невизначеної і, мабуть, нескінченної кількості шестигранних галерей з широкими вентиляційними колодязями посередині, які оточені дуже низеньким поруччям. Із кожного такого шестигранника можна бачити нижні та верхні поверхи; але кінця їм не видно...» [3].

Лабіринт часу в оповіданнях та віршах Х.Л. Борхеса нескінченний. Уявлення про будову світу в літературі XX-XXI ст. можуть приймати незвичайні, химерні форми. Художня проза цих століть демонструє цілий спектр представлення концепту лабіринту як сакрального простору, що охороняє певну таємницю.

Література:

1. Хорхе Луис Борхес. Сад расходящихся тропок. URL: <http://lib.ru/BORHES/sad.txt> (дата звертання: 19.12.2022)
2. Фрактали та фрактальні структури у художньому тексті (на прикладі прози Л. Керрола, К. С. Льюїса та Х. Л. Борхеса). Ігор Набитович. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/lingua/article/view/2132/2190>
3. Хорхе Луїз Борхес. Вавилонська бібліотека. URL: <https://lib.com.ua/uk/book/vavilonska-biblioteka/>

УДК 82-1

Коваленко Є. С.

**ОСОБЛИВОСТІ ВЕРСИФІКАЦІЇ ПОЕЗІЇ УКРАЇНСЬКОГО СИМВОЛІЗМУ КІНЦЯ
XIX - ПОЧАТКУ XX СТ.**

Символізм (від грец. σύμβολον — знак, символ, ознака) — одна з течій модернізму, у якій замість художнього образу, що відображає певне явище, застосовується художній символ [1, с. 14].

Подібно до всіх модерністів, символісти мріяли про такі твори, у яких би відображався не об'єктивний світ і побут людей, а духовне буття [1, с. 15].

Із глибокої давнини людина мала здатність бачити світ у символах. Символами просякнута антична література, до символів зверталися романтики та реалісти, проте як літературна течія символізм сформувався у французькій поезії кінця XIX століття. 1886 року побачила світ стаття Ж. Мореаса «Літературний маніфест. Символізм», яка містила програмні настанови нової течії. Після цього символізм активно практикували у своїх творах П. Верлен, С. Малларме, М. Метерлінк, А. Рембо та інші.

Символісти проголошували існування кількох світів: реального (об'єктивного), духовного (суб'єктивного) та ідеального (світу вічних ідей). Важливим принципом символістської поезії є сугестія (натяк, навіювання). Представники символізму ніколи прямо не називали зображуваний об'єкт. За висловом С. Малларме, «назвати предмет значить знищити; навіювати сугерувати його значить творити». Символісти створювали такі образи, які навіювали певні настрої та асоціації, однак при цьому вони не повчали, не робили висновків, дозволяючи реципієнтам додумувати написане. Слово для символістів мало виконувати роль натяку, а образ мав бути загадкою [1, с. 16].

Символ завжди є багатозначним. Він покликаний виражати алегоричність, знаходячи відповідності між двома світами — світом зовнішнім, матеріальним і світом ідеалів, світом мрій. На думку французького символіста Ж. Ванора, мистецтво полягає в тому, щоб «перетворити ідею у зрозумілий для людини символ». Наприклад, частими символами є такі: ранок — молодість, море — життя, голуб — мир, червоний колір — кохання тощо. Дуалістичними, багатовекторними виступають символи вогонь — небезпека, але й кохання, очищення; вода — життя, але й небезпека, смерть. У П. М. Мовчана, наприклад, натрапляємо на такі рядки: «Брати мої! Де ваше кістя? / На Колимі? На Соловках?.. / Ріка ставала кожна Стіксом — / що Об, що Волга, що Ока». Тут поет обіграє давньогрецькі уявлення про Стікс як про одну з рік, що тече в Аїді — царстві мертвих. Воду в річці Стікс вважали отруйною. Саме через Стікс перевозить Харон душі померлих у царство тіней. [1, с. 17].

В українській літературі символізм поширився на початку XX століття. Найвизначнішими символістами справедливо вважають Лесю Українку та Миколу Вороного. Наприклад, поетично викладаючи зміст літописної оповіді про полоненого половця (ліро-епічна поема «Євшан-зілля»), М. К. Вороний возводить духмяний полин до символу рідного краю, любові до Батьківщини. Риси символізму наявні у творах представників «Молодої

Музи» (П. С. Карманський, Б. С. Лепкий, О. М. Луцький, В. М. Пачовський, С. М. Чернецький), а також у Д. Ю. Загули, О. А. Слісаренка, Г. А. Чупринки. Так, одна із збірок «молодомузівців» мала назву «Розсипані перла». Навіть ця назва є символічною. У різних народів семантика образу перлини наділена позитивною оцінкою, пізніше перлина стала символізувати також сльози.

Дзвони у В. М. Пачовського можуть символізувати смерть або воскресіння, причому не лише в особистісному плані, але й стосуватися національного пробудження. Наприклад, дзвони дзвонять по народові, який зрікається свого історичного минулого, своєї культури. Символізм притаманний і творчим пошукам Олександра Олеся. Зокрема його вірш «Чари ночі» повністю відповідає доктринам символістів. Ліричний герой — людина-гедоніст (людина, що шукає насолоди від життя; це є найвищим благом), зрештою вся поезія сповнена вітаїстичних (життєлюбних) мотивів, ліричний герой захоплюється коханою, своїм почуттям, усім світом [1, с. 18].

У поезії наявні символи весни — це молодість, моря — це символ життя, багаття — символ життя й любові. На думку І. М. Дзюби, український символізм відрізняється від європейського тим, що в ньому «менше езотеризму, окультизму й містицизму, більше відгуків на життя» [1, с. 19].

Український символізм кінця XIX — початку XXст., співіснуючи з декадансом, неоромантизмом, імпресіонізмом, неореалізмом та іншими течіями раннього модернізму, був спробою відмежувати художню творчість від соціальноутилітарних уявлень про письменство, акцентував увагу на ідеї «чистого мистецтва» та присвятив себе формальним пошукам, виробленню нової стилістичної манери письма [3, с.100].

Естетичним ідеалом раннього українського модернізму постала «людська одиниця» (І.Франко), самодостатня індивідуальність [3, с. 101].

У символістській критиці перелому століть термін «народництво» починає вживатись головним чином як означник старої, подоланої естетичної традиції, тому нові настанови символізму виникають як протиставлення застарілій народницькій позитивістично-раціоналістичній традиції [3, с. 104].

Для всіх представників слов'янського символізму найхарактернішою є евфонізація. Слов'янський символізм, генетично й типологічно пов'язаний з романтизмом, успадкував його тяжіння до музики, що впливає з його відчуття та особливостей його поетики. Нова слов'янська поезія на зламі 19 та 20 століть відзначається підвищеною увагою до проблем поетичної техніки [4, с. 294].

Український символізм через глибинну динаміку української літератури і суспільства відрізнявся від літературних зразків, запропонованих літературою французького символізму

та іншими європейськими літературами, був позбавлений рис містичності, релігійності, глибокого соліпсизму (Суб'єктивно-ідеалістична філософська теорія, за якою існує тільки людина і її свідомість, а об'єктивна дійсність існує лише в свідомості). Він сформувався на основі європейської «філософії життя» та вітчизняної «філософії серця» [3, с. 108].

«Філософія серця» виражала специфіку української національної культури та філософії, що найбільш яскраво виявилось у Г.Сковороди, Д.Чижевського, П.Юркевича. Вона була основою українського романтизму та виявилась у працях М.Максимовича, М.Гоголя, П.Куліша, Т.Шевченка. «Філософія серця» визначала емоціоналізм головною рисою української національної психології. Українська психічна структура вирізняється емоційнопочуттєвим характером, «кордоцентричністю». Це надало високої оцінки відчуттям, своєрідному баченню природи, злиттю з нею.

Історичний варіант «філософії життя» склався у працях В.Дільтея, Й.Зіммеля, Х.Ортегі-Гассета. У його основі лежить інтерпретація «життя» як безпосереднього внутрішнього переживання, що розкривається у сфері історичного досвіду духовної культури. Увага цих філософів зосереджена на індивідуальних формах реалізації життя, його неповторних, культурно-історичних проявах [3, с. 102].

Український символізм продовжував і розвивав ідеї романтиків, творчо переосмислював досвід європейських літератур, поділяв світогляд французького символізму, мав тісні контакти з польською літературою, брав теми і мотиви з фольклору, тяжів до барокової і романтичної поетики. Його підґрунтям була естетика Ф.Шеллінга, О.Шлегеля, містика Е.Сведенборга, філософія та культурологія А.Шопенгауера, Ф.Ніцше, С.Пшибишевського, В.Соловйова, музичне мислення Р.Вагнера. Важливим джерелом творчого натхнення символістів були релігії (перш за все християнство), міфологія, а також деякі форми духовних культур Сходу (буддизм), теософія та антропософія. Його заслуга полягала у прагненні освоїти новий філософськоестетичний зміст європейської літератури, включити українську літературу у загальноєвропейський літературний процес [3, с. 108].

Література

1. Українська література ХХ століття : навч.-метод. Посіб/ уклад: О. В. Слюніна. Харків: НУА, 2014. 156 с.
2. Наталія Мушировська. Український символізм кінця хіх – початку хх ст.: онтологічне й естетичне підґрунтя. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. 2011. №26. С. 100-109.
3. Юсип-Якимович Ю. В. Особливості фонічної організації символістського поетичного тексту (на матеріалі поезій І. Краска та В. Роя). *Registre jazyka a jazykovedy (II)*. Prešovská Univerzita. Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. - Prešove, 2018. - С. 292-299.

РОЛЬ МИСТЕЦТВА І МИТЦЯ У ХУДОЖНЬОМУ ПРОСТОРІ ДЕКАДАНСУ

Процеси пошуку, осмислення та накопичення нових художніх ідей і форм, спроби синтезу різних жанрів і видів мистецтва, традицій різних культур, епох і напрямків, що ознаменували межу XIX – XX ст., супроводжувалися кризою системи наукових, етичних і естетичних цінностей. «Символом часу» стає декаданс – перехідне явище, що відбиває «розрив часів». Актуальність дослідження зумовлена потребою більш детального розгляду декадансу як напрямку мистецтва кінця XIX – початку XX століття.

Мета – проаналізувати декаданс як художній напрям, розглянути його характеристики, зв'язок між європейським та українським декадансом, дослідити роль мистецтва та митця у художньому просторі декадансу.

Вперше декаданс як напрям мистецтва постав у другій половині XIX ст., у Франції. Цей термін використовували на позначення нового художнього етапу, що заперечував позитивістські доктрини. Утверджувалися і нові концептуальні підходи до осмислення людини і суспільства, індивіда і юрби під впливом ідеалістичної філософії А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, А. Бергсона. Домінуюча ніцшеанська ідея про художню особистість як рушія літературного процесу продукувала нове творче мислення – не раціональне, а чуттєве, містичне начало. Явища, показові для декадансу, символізували кризу в масштабі не лише століття, а й Нового часу [10, с. 21]. У Франції цей період пов'язують із завершенням століття, в інших країнах – з початком.

Одним із провідних мотивів декадентських творів є утвердження ролі мистецтва, його переваги над реальністю. Основними мотивами письменників-декадентів були сум, відчай, песимізм, розчарування, скарги беззахисної душі. Підкреслена хворобливість і згасання життя стають улюбленими темами, які перетворюються на джерело витончених переживань. Саме це спричинило у літературознавстві тенденцію називати кінець XIX – початок XX ст. періодом переломним, критичним і суперечливим, позначаючи його як рубіж століть, або *fin de siecle*.

Зміни у духовному житті Західної Європи позначилися і на українській культурі. За аналогією з європейським, український декаданс був неоднозначним явищем. Зокрема чимало з українських письменників заперечували власну причетність до нього. Найвідоміший прецедент стосується Івана Франка, котрий негативно відреагував на коментар Василя Щурата про декадентизм його збірки «Зів'яле листя». Письменник стверджував, що меланхолійні настрої та суїцидальні сюжети поезії можуть мати під собою інший ґрунт, що полягає у трагічних життєвих подіях, а не занепадницьких віяннях доби.

Про роль мистецтва та митця у художньому просторі декадансу свідчить творча доля Марії Башкірцевої – мемуаристки, художниці, публіциста. Народжена в Україні, вона настільки природно увійшла у французький світ, що складний процес переходу від пізнього романтизму до декадансу відчула і пережила задовго до того, як він став очевидним для всіх. Марія Башкірцева продемонструвала та передала свій стан у всесвітньо відомому «Щоденнику». Відрефлектовані Башкірцевою власні переживання і моделі буття набули універсального значення, що й було підставою для того, щоб французи назвали її «Музою декадансу».

Декаденти надають нового значення романтичним образам, які стали клішованими. Так, «гарна», «пишна» дівчина з «чистим» голосом перетворюється на повію; фольклорно-романтична «сон-трава» М. Костомарова набуває у Г. Чупринки відвертого декадентського змісту «квітки зла», що прискорює прихід бажаної смерті.

Декадентські прояви поєднали митців за приналежністю до одного культурного контексту, хоч вони і відрізняються самотністю авторської свідомості. Надзвичайно своєрідним є декадентський «сором ліричної відвертості». Олександр Олесь загострює романтичний сенс ролі поета і поезії, звільняючи його від «полум'яних дум», наповнюючи «диким шалом»:

Хай наші вчинки божевільні,

Хай дикий шал в самій меті,

Але ми гордим духом вільні

І наші думи золоті [9, с. 145].

Твори, продиктовані не розумом, а молодим поривом, були сповнені вразливості, емоційності, чутливості, неприйнятних для тогочасної критики, яка називала молодих поетів «декадентами», «психопатами».

Отже, кінець XIX – початок XX ст. позначається всезагальною кризою, яка охопила різноманітні сфери життя. Однак ідейне бродіння умів, невпевненість у майбутньому, передчуття близьких історичних і соціальних перетворень, хоча і сповнювали тривогою душі митців, але тим самим заохочували до пошуків нових ідеалів у житті й творчості. Нестабільність і хаос життя, втрата ідеалів і колишніх цінностей знайшли вираження у декадансі – специфічному умонастрої кінця XIX століття. Поява декадансу визначила важливий період в історії культури всієї Європи.

Література

1. Бондар М.П. Степан Руданський. Історія української літератури XIX ст.: У 3 кн. Київ, 1996. Кн.2.
2. Гром'як Р. Історія української літературної критики (від початків до кінця XIX ст.). Тернопіль: Підручники&Посібники, 1999. 224 с.

3. Гундорова Т. “Зів’яле листя” Івана Франка як явище модерної культурософії. *Дивослово*. Київ, 1996. № 9. С. 9–15.
4. Гундорова Т. Проза А.Кримського і декаденство в українській літературі. *Дивослово*. Київ, 1995. № 1. С. 17.
5. Євшан М. Критика. Літературознавство. Естетика. Київ: Основи, 1998. 658 с.
6. Забужко О.С. Філософія української ідеї та європейський контекст. Франківський період. Київ: Основи, 1993. 126 с.
7. Лімборський І. Український сентименталізм – забута історико-літературна проблема? *Слово і час*. Черкаси, 1994. № 2. С. 62-65.
8. Нарівська В. Д. Модуси декадансу: перехідний зміст. Науковий вісник Ужгородського університету. Ужгород, 2013. № 2 (30). С. 136–142.
9. Олесь О. Твори. В 2 т. Т. І. Поетичні твори. Лірика. Поза збірками. З неопублікованого. Сатира. О. Олесь; упоряд., авт. передм. та приміт. Р.П. Радишевський. Київ: Дніпро, 1990. 959 с.
10. Ткаченко Р. Декаданс як проблема авторської свідомості в українській літературі кінця ХІХ – початку ХХ століття: Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.01.01. Р. Ткаченко. Київ, 2004. 21 с.

УДК 82.09

Линник К. О.

ДУАЛІСТИЧНЕ СВІТОСПРИЙНЯТТЯ В ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Почуття подвійності у протистоянні зовнішнього і внутрішнього сприйняття має певну традицію художнього осмислення і виявляється характерною рисою для ліричних героїв творчості Лесі Українки. Справедливим буде стверджувати, що авторка вибудовує цю подвійність засобами перетворення героїв крізь вчинки, крізь зустрічі, крізь порушення. Це сутності «до» та «після»: Мавка і лісовик, героїня часів праці та Перелесник, квітки та ніч, зустріч зі Смертю у «*Contra spem spero*». У світовій культурі амбівалентність душевних переживань традиційно розглядається в контексті художніх категорій романтизму та модернізму, корелює із поняттями двійництва, близьких та зовсім різних антагоністів романтичного двосвіття. Самобутній погляд Лесі Українки дає змогу простежити розгортання цього мотиву, а також відкриває нам психологічні аспекти особистості героя із розщепленою свідомістю. Розгляд дихотомії мислення індивіда в площині аналізу поетичних творів обумовлює мету дослідження. Предметом дослідження є засоби виявлення складної авторської свідомості.

Фізичне та психічне роздвоєння виникає не випадково, переважно під час витіснення у підсвідомість небажаних думок, спогадів, образів. За концепцією З. Фрейда, якщо перша

установка в процесі розщеплення Я враховує реальність, друга – відрікається від цієї реальності і ставить на її місце продукт бажання [1]. У більш широкому сенсі витісняється дещо менш пристосована до дійсності частина особистості або думки, відповідні до непристосованого сприйняття, що є природним механізмом психічного захисту людини і цілеспрямовано працює на створення образу. У позитивному випадку відбувається дисоціація свідомості з виділенням нової власної ідентичності. Відомо, що постійні болі в результаті ураження хворобами, одержимість першою пристрастю, складне дорослішання були особистою причиною страждань Лариси Петрівни Косач. Психологічна сутність ліричної героїні містить у собі цю внутрішню автобіографічну причину, яка актуалізується поза текстом і впливає на засоби організації мовлення. Згодом голоси різних оповідачів в творчості Лесі Українки отримують ознаки подвоєння, обумовленого не тільки станом самопочуття, а також гендерними, віковими та соціальними альтернативними складовими самовизначення авторки, що знайшли відображення у творчості.

Лейтмотивом поезії «Як я люблю оці години праці...» [3, с. 67] постає внутрішнє відчуття пробудження натхнення, що посилюється метафорами «північ вдарила», «так дзвінко вдарила», «стрепенулась тиша». Проте в процесі ідентифікації себе як творчої особистості акцент зміщується на протиставлення минулої тривоги творчого пошуку теперішньому звільненню від тягарів: «...воно мені не грозить, як бувало», «...і серце щастям б'ється». Ключовим стає порушення сімейної заборони та зустріч із Перелесником. Первісна глибинна природа творчості отримує асоціативний зв'язок із образами небуття - «чорного безсоння», «чорніє ніч на дворі», виявляємо традиційний мотив переходу до сакрального виміру (усе затиха – я працюю, необачна дівчина сиділа за кужелем проти свята, не молилася), народні танатологічні образи камінного сну. Амбівалентність духовних іпостасей оповідачів розгортається одночасно як світла енергія відродження власного Я, намагання вивільнити бажання (почуття героїні до Перелесника), зафіксувати життя («молода», «думки цвітуть», «я не прислухаюсь до хвилин») і внутрішня порожнеча («непевна чорна рука», «темрява»). Тут героїня розповідає про себе минулу. Розповідь наче ведеться ретроспективно. Ми спостерігаємо особисті асоціації, що дозволяють визначити швидкоплинність життя: образи молодості, дитинства (в дитячих літах виникає легенда), нашарування часу (я питала поряд із маленькими дітьми, але бабуся у відповіді виокремлює героїню як дорослу «не при хаті і не при малих дітях»), образи старіння («сивими очима заглянуть досвітки», «стара бабуся»). Таке існування свідомості дорослого і дитини відкриває безліч можливостей для відображення складного життєвого світу. Хоча авторка і не вказує віку героїні, але ми розуміємо, що героїня «після» зустрічі із перелесником розповідає про себе ж іншу, «до» зустрічі із перелесником.

Поезія «Останні квітки» відображає прихований діалог між голосами живих та мертвих. Троянди, сповнені гарячої крові, одночасно бажають палаючого сонця та прихиляються перед могутністю жахливого холоду - він запече їх наче почорнілу кров. Дуалістична природа постає єдиним життям. Це подвоєння існує нерозривно: ми можемо бачити його, але, розірвавши ці наче червону та чорну нитки, втратимо цілісність і природність буття. Так авторка талановито вибудовує розшарування і послідовне злиття минулого, теперішнього та майбутнього часу засобами символічного.

Образна символіка поезій «Негода» [3, с. 89], «Сонет» [3, с. 56] утворює ситуацію, коли необхідно протистояти навколишній дійсності («...гомін, стогін, квиління пташині, б'ється хвиля...»), розширити обрії шляхом прояснення руйнівних внутрішніх конфліктів між різними аспектами власного Я: «...мов у неба рятунку благаю», «...краще б хвилі вже разом покрили», «...обернись на се поле просторе, затопи сю країну нещасну». За словами С. К'єркегора [2], самовизначення залежить від здатності зустрітися зі своєю тривогою і рухатися вперед, незважаючи на тривогу. Людину навіть приваблює те, що вона найсильніше ненавидить і чого боїться. З. Фройд пояснює цей феномен конфліктом «інстинкту життя» та «інстинкту смерті». З цього погляду страх, що визначає протилежні оповідні реакції, за психоаналітичною інтерпретацією має риси розтягнутого в часі переживання тривоги, в авторському світі Лесі Українки виступає джерелом натхнення. Під час творчої дії для самосвідомості героя руйнується усе те, до чого людина була прив'язана - утворюються нові і незвичайні форми життя: «...якісь недоспівані муки, якісь недомовлені жалі». Подолання рутини, почуття щастя від творчого руху виявляється ознакою персональної участі героїні у світі.

Як бачимо, в авторській концепції Лесі Українки творчий акт містить в собі боротьбу, протистояння, навіть агресію, спрямовану на усталені форми всередині самої людини. Можна сказати, що здійснюючи творче вивільнення внутрішніх сил, авторка вбиває щось в своєму минулому, завдяки чому нове може виникнути в сьогоденні. Це стосується як протилежних ціннісних координат (тривога і спокій, єдність і розшарування), так і діалого-суперечки в глибині особистості. За теорією М. Бахтіна, перетин в кожному елементі двох оцінок, «нетотожність» героя самому собі є ознакою нової діалогічної свідомості. Усе зазначене дозволяє висловити припущення про формування в творчості Лесі Українки художньої концепції особистості раннього модернізму, висвітлює дуалістичний тип людини, здатної чуйно реагувати на зміни прискореного часу.

Отже, усвідомлення відношення до предмету тривоги, дискретність і багатомірність мислення ліричної героїні, її внутрішні суперечки визначають психологію подвійності в авторському світі Лесі Українки. Можливо, подальше вивчення питання дуалістичної

природи творчості авторки дозволить нам зрозуміти різницю духовних світів Лесі Українки та Лариси Косач.

Література

1. Фрейд З. Введение в психоанализ. URL: <http://www.lib.ru/PSIHO/FREUD/lekcii.txt> (Час звернення 31.12.2022)
2. Бабенко К. А. Психоаналітичне трактування форм символізації несвідомого змісту психіки на прикладі творів мистецтв / К. А. Бабенко, Т. І. Білуха, Т. В. Горобець / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки. 2013. С. 68 -77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_012_2013_40_9 (дата звернення 31.12.2022)
3. Українка Леся. Твори в п'яти томах. Том V. Листи. Київ: ДВХЛ, 1956. 670 с.

УДК 82-1

Саттасва О. Е.

«ТРОФЕЇ» Ж.ЕРЕДІЯ В УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ

Ередія і Україна, Ередія і українська література – предмет вивчення майбутніх кандидатів і докторів наук, авторів солідних наукових монографій.

«Як поет він належав до парнаської школи молодшого покоління, – писав поет і перекладач, творець двотомового «Сузір'я французької поезії» Микола Терещенко. – Ередія відомий як автор єдиної своєї книжки поезій «Трофеї», збірки майстерних, але холодних сонетів і поем, над якою працював усе життя» [2]

«Славетний французький парнасець, Ередія давно вже слугує слов'янським поетам як пробний камінь для іспитів власної сили віршування. (...) М. Зеров переклав лише чотири сонети з книги «Трофеї» ... але ж ці речі сміливо можна визнати за шедеври. (...) ... До останнього моменту автор перекладів не переставав працювати над ними»[2]

Серед запланованих, але не здійснених перекладів Григорія Кочура значиться: «Ередія – один сонет». Але який – не відомо. Поки що не знайшли, а може, його й не було. Мав твердий намір дещо з Ередія перекласти й Микола Лукаш, що засвідчує та його епіграма, в якій мовиться про «перелаврування» «Трофеїв». Намір мав, мав бажання, але так нічого і не переклав. Принаймні жодного «трофея» поки що не виявлено в Лукашевому архіві.

Останніми роками справа зрушила з місця у бажаному напрямку, спостерігається нове зацікавлення творчістю й особою Ередія. Ця припливна хвиля принесла переклади Івана Гнатюка, Євгенії Кононенко, Максима Стріхи, Михайла Литвинця, Ігоря Качуровського. Михайло Москаленко перекладе, напевне, всього Ередія – і правильно вчинить.

Проте ми не маємо права забувати – і не забудемо, що першим наважився подарувати українському читачеві «Трофеї» Ередіа в повному обсязі, першим, хто майже довів задумане до завершення, був Дмитро Паламарчук.

Перекладати Ередіа надзвичайно складно, адже за всієї своєї «класичности», «холодности», «антологічності» він викликає дуже суперечливу реакцію сьогодні. Але так само суперечливим поставав Ередіа і у сприйнятті сучасників.

«От перекладає Максиміліан Волошин – вправно перекладає. Але яке ж воно далеке від Ередіа: мчать кентаври «гудящею лавиною». Все це «завитушки» альбомні, жодної «лавины» в оригіналі немає, а «гудящей» і поготів. Єдиний, хто чесно тримався оригіналу, – це Олерон. Інколи аж занадто тримався. Але яка ж краса, яка пластика! І який жаль, що він не встиг перекласти «Трофеї» повністю»[2].

Давалися взнаки і втома, і вік, і постійна заклопотаність. Але кожную вільну, принагідну хвилину Дмитро Хомович використовував саме на «Трофеї»: звечора сідав за письмовий стіл, писав, переписував, дер написане, кутив, знову писав. Довести цю роботу до кінця, подарувати українському читачеві повний корпус «Трофеїв» стало для нього справою честі. Працював, без роздиху – і відчував, що не встигає.

Художньо вивершені українські «Трофеї» наблизились до нас, читачів, як ніколи. Буквально ще крок, ще два кроки – і нам відкриється з цього верхів'я могутня панорама всесвіту!

Клопотався Дмитро Паламарчук і мистецьким оздобленням українських «Трофеїв». Можливо, через те, що книжка Ередіа в перекладах Д. Глушкова-Олерона постійно перебувала в нього перед очима, Дмитро Хомович уподобав стилістичну манеру Марка Кірнарського й неодноразово заявляв, що хотів би, щоб саме графіка Марка Кірнарського прикрашала ще й українське (у його перекладах) видання Ередіа. Жодні спроби переконати шановного перекладача в чомусь іншому наслідків не мали. Навіть ознайомлення з доволі скептичним відгуком Миколи Зерова про мистецький рівень «Трофеїв», оформлених Марком Кірнарським.

Література

1. Ередіа, Жозе Марія де. Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник : у 2 т. / за ред. Н. Михальської та Б. Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2005. Т. 1 : А К. С. 614.
2. Дмитро Наливайко: Король сонетів Жозе Марія де Ередіа (післямова до збірки «Трофеї»). URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Heredia_Jose-Maria_de/Trofei_zbirka/ (дата звернення 15.01.2023)

ПРОЦЕСИ ТВОРЧОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ЗОБРАЖЕННЯ У ПОЕЗІЇ ЛЕСІ УКРАЇНКИ «ЯК Я ЛЮБЛЮ ОЦІ ГОДИНИ ПРАЦІ»

Дуже мужньо увійшла Леся Українка в епоху великої української літератури в різних жанрах – епос, драма, лірика, проза. Її розкішну поезію можна дещо грубо розділити (виходячи зі співвідношення мотивів) на індивідуальну, пейзажну і громадянську. Основними темами її ранньої лірики є краса природи, любов до рідної землі, особисті почуття, доля поета, соціальні та громадянські мотиви.

Для поезії Лесі Українки характерне введення оповідних елементів в ліричний ряд, спосіб подачі цього матеріалу дає автору перевагу у вираженні своїх думок: присутня множинність, різне сприйняття предмета зображення підсилює основну ідею. Таким чином, досягаються епічність, широта і обсяг, безпрецедентні для ліричного жанру та найголовніше видно процеси творчості людини. Поезія всього циклу відтворює рухому, картину сюжету, яка ширша, ніж може охопити один ліричний твір Лесі Українки.

У різні періоди поняття творчості вивчали такі вчені, як м.Гіршман, о. Кухар-Онишко, о. Лармін, в. Марко, в. Халізов, л. Целкова, а серед зарубіжних - м. Джонс, Джейн Гордон, р. Діанні та інші. Н.Копистянська внесла великий внесок у вивчення жанру, об'єкту зображення.

Метою тез є узагальнення процесу творчості як об'єкт зображення у поезії Лесі Українки.

Леся Українка – українська письменниця, перекладачка та культурна діячка, співзасновниця літературного світу «Плеяда» та Української соціал-демократичної партії. У сучасній українській традиції вона є однією з найвідоміших жінок давньої та сучасної України.

Займалася фольклором (виконала 220 балад), брала активну участь у процесі українського жіночого руху та національного відродження. Літературна спадщина Лесі Українки відображена в її художній прозі.

Неможливість прямого контакту між автором і читачем через часову і просторову опосередкованість, а також текстовий і соціокультурний контекст призвела до переосмислення в сучасному літературознавстві творчої спадщини Лесі Українки.

«Як я люблю ці години праці» – вірш Лесі Українки, спрямований на виховання в українського народу гордості та інтересу до читання літературної поезії. Вірші Лесі Українки також сповнені багатьох літературних прийомів – гіпербол, метафор, епітетів тощо. Художнім відображенням літературного процесу у свідомості митця, показом особливої ролі натхнення в цьому процесі є вірш «Як я люблю ці робочі години» (1899). Воно, це натхнення, хоч і вимагало від автора великих зусиль, завжди приносило справжню радість, бо після нічної праці творець бачив у «своєму світлі бліде обличчя і блискучі очі».

Цей вірш став дійсно дуже символічним для багатьох, так і для самої Лесі, тому що ліричний герой і є вона сама, вона осмислює зміст свого життя. Це видно з таких строчок:

Летять хвилини – я не прислухаюсь.
Ось північ вдарила – найкращий праці час, –
Так дзвінко вдарила, що стрепенулась тиша
І швидше у руках забігало перо[2]

На мою думку, це і є ті самі процеси творчості як об'єкт зображення у поезії Лесі Українки. Поезія складається з чіткої композиції – вона має три частини: звернення до музи; роздуми про долю народу; пошук особистого неповторного шляху.

Ліричний герой звертається до бабусі: «А хто ж був перелесник той, бабусю?». Дівчинка завжди радилась з бабусею, а вона:

Хрестилась тільки завжди і казала:
«Та не при хаті і не при малих дітях,
Не при святому хлібові казати.
Не згадуй проти ночі, бо присниться!»[2]

Поруч з ними – постать ліричного героя й музи, закоріненої в античній літературі, джерела натхнення для письменника-творця. В цій композиції дуже яро видно саму творчість – це є об'єкт цього вірша, тому що творчість є фантазія, уява, психічний зміст якої міститься у створенні образу кінцевого продукту.

Цей вірш став показником процесу творчості, на мою думку, саме це Леся українська хотіла відобразити у своїй творчості. Усе в її творчому доробку було справжнім: вірші без пустодзвонних декларацій; кохання без фальшу, мука без порятунку, праця – спасіння. І цю цілісність поетеса несла у світ. То було надзвичайно важливим відчуттям – світ цілісний, і всі його несправедливості можуть бути подоланими, якщо кожна людина стане справжнім творцем.

На рівні змісту вона торкалася складних філософсько-морально-етичних проблем епохи, надзвичайний інтелект прозового твору в поєднанні з вираженою емоційністю викликав катарсис. Іноді термін проза вживається як протиставлення художньої літератури взагалі літературі науковій, публіцистичній чи технічній, тобто літературі, яка не належить до мистецтва. На формальному рівні активно використовуються елементи класичної античності з їх семантичними оновленнями та модерністськими поетичними прийомами.

Література

1. Проскуріна Т.В.. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2016 №21 том 1 - Режим доступу: [Електронний ресурс]:

<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/467743.pdf>

УДК 821.131.1 – 82Еко09

Шут А. В.

ДИСКУРС СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ У РОМАНІ У.ЕКО «ІМ'Я ТРОЯНДИ»

Всесвітню популярність приніс У. Еко роман «Ім'я троянди», який в 80-ті роки ХХ століття незмінно входив до списку бестселер не тільки на батьківщині автора. Успіху твору сприяла і вдала екранізація. Письменник був удостоєний престижної італійської премії «Стрега» (1981) і французької «Медичі» (1982). У літературі постмодернізму письменник цитує або звертається до вже відомих сюжетів, образів, прийомів, але тепер з тим, щоб пародіювати або переоцінювати їх.[1]

З самого початку сюжет захоплює. У ньому дуже тонко переплітається наш час з періодом середньовіччя. Еко не просто описує чотирнадцяте століття, він кидає читача в саму його гущу, його текст немов воскрешає навколо приголомшеного читача середньовічний світ. Читач знайомиться з історичними особами, які жили в той час, - Бернардом Гі, Убертином з Казане, Михайлом з Чезени. Перед ним простягається широка панорама історичних подій, релігійних і суспільних рухів. Автору вдалося передати атмосферу того часу, показати про що в той час думали люди, як жили, які у них були цінності, дружба і зрада, дуже добре вдалося занурити читача в життя монастиря, проте хочу відмітити, що книга читається складно. У ній багато загадок і незрозумілих моментів. Потрібна велика увага до деталей. Розповідь будується від імені молодого ченця, який приїхав разом зі своїм учителем в один з монастирів для розслідування вбивства.

Ця детективна історія в міру оповідання обростає таємницями, філософськими і теологічними подробицями, історіями зрад, релігійних воєн і суперечок про "бідність Христа". Сховищем вікової мудрості, а так само джерелом таємниць, предметом гордості і об'єктом інтриг служить бібліотека монастиря. Вона представлена об'єктом зберігання мудрості і в той же час доступна не всім, оскільки вважається, що деякі її книги потрапивши в неправильні руки можуть нашкодити, викликати збурення умів, привести до сумних наслідків. Ось читала я це і дійшла до висновку, що Інтернет доступний цілодобово всім і кожному, в будь-якій точці світу. Для нас зараз це і є та сама бібліотека, а наслідки такого широкого доступу ми вже черпаємо. Ще дуже сподобалося про лиходіїв " Антихрист здатний народитися з того ж благочестя, з тієї ж любові до Господа, проте надмірної. З любові до істини". Власне всі зlodіяння на нашій грішній землі відбуваються від надмірної любові, від непогрішною віри в свою правоту і чужу неправду від нашої зарозумілості. При таких обставинах всі наші зусилля, війни і суперечки, інтриги є тлінним в порівнянні з вічністю.

Як справжній історик середньовічної літератури, У. Еко присвячує свої роботи дослідженню проблем Середньовіччя. Він постійно проводить паралелі із сьогоденням і стверджує, що в «Середньовіччі - корені всіх наших сучасних «гарячих» проблем».

У «Замітках на полях» «Ім'я троянди» він писав: «Мені хотілося відправити ченця. Думаю, що будь-який роман народжується від подібних думок. Решта м'якоть нарощується сама собою»[2, с. 434].

Можна припустити, що дія роману відбувається в середньовічному монастирі не випадково. Враховуючи пристрасть Еко до осмислення витоків, краще уявляеш, що спонукало його написати роман «Ім'я троянди» наприкінці 70-х. У ті роки здавалося, що у Європи залишилося всього кілька «хвилин» до апокаліптичної «півночі» у вигляді військового та ідеологічного протистояння двох систем, бурління різних рухів від ультра до «зелених» і сексменшин в одному загальному казані взаємопереплетення понять, жарких промов, небезпечних дій. Еко кинув виклик [3, с. 13].

Література

1. Творчість У. Еко. Інтертекстуальність роману «Ім'я троянди». *Навчальна інформація для українських студентів.* URL: http://ni.biz.ua/8/8_19/8_198653_tvorchestvo-u-eko-intertekstualnost-romana-imya-rozi.html (дата звернення 28.12.2022)
2. У. Еко. Нотатки на полях «Ім'я троянди». *Ім'я троянди*. Київ: Книжкова палата, 1989. С.425-467.
3. Рейнгольд С. «Отруїти монаха» або людські цінності по Умберто Еко . *«Іноземна література»*.. 1994. № 4.
4. Умберто Еко Внутрішні рецензії. Переклад з італійської Єлени Костюкович. *«Іноземна література»*. 1997, № 5

СЕКЦІЯ

ІНФОРМАЦІЙНА, ДОКУМЕНТАЦІЙНА ТА АРХІВНА СПРАВА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 303.7:303

Акобій Д. А.

МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ АНАЛІТИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ

Сучасні тенденції активного розвитку ринкових відносин та різних форм підприємництва підвищують значимість розумової діяльності як важливого чинника прийняття управлінських рішень практично в усіх галузях суспільного життя. Збільшення

обсягів інформації, у свою чергу, зумовлює потребу підготовки різних видів інформаційно-аналітичної продукції, яка дозволяє керівним кадрам прийняти оптимальне управлінське рішення. Спектр учасників інформаційно-аналітичної діяльності постійно розширюється, оскільки сьогодні підготовки аналітичних матеріалів потребують й офісні співробітники, журналісти, юристи, економісти, працівники державної влади тощо.

Вчена Г. Гордукалова виокремлює такі різновиди аналітичних документів, як: аналітичний огляд, аналітичний звіт, аналітична доповідь, аналітична довідка, дайджест, аналітичний прогноз. У свою чергу аналітична довідка може бути репрезентована у якості експрес-довідки, моніторингової довідки, ретроспективної оглядової довідки, оглядової довідки інформації нормативно-правового характеру, статистичної довідки, оглядової довідки про зовнішньоекономічну роботу підприємства, бізнес-довідки, оглядової довідки товарної продукції [2]. Окремими дослідниками робляться спроби типологізувати аналітичні документи за ознакою глибини аналізу змісту першоджерел (бібліографічні, аналітичні, реферативні огляди) та ін. Проте необхідно зазначити, що до сьогодні відсутня єдина класифікація аналітичних матеріалів.

У цілому аналітичні документи вміщують інформацію в узагальненій формі, яка була одержана внаслідок ґрунтовного критичного аналізу першоджерел, критичної оцінки щодо з'ясування наявного стану і наступних тенденцій подальшого розвитку досліджуваної теми.

Аналітичні матеріали передбачають їх підготовку шляхом застосування загальнонаукових методів дослідження (наприклад, аналізу, синтезу тощо) першоджерел задля відбору, оцінювання, узагальнення, використання інформації [3].

З точки зору деяких дослідників, структурно аналітичний документ формують дві головні частини: інформаційна та власне аналітична. Відповідно до особливостей дослідження вони можуть бути співрозмірними за наповненням, але важливим є те, що жоден з цих підрозділів не має включати переважне змістове наповнення документа. Аналітичний підрозділ повинен вміщувати як основні концептуальні положення, ідеї, висновки, взяті автором з першоджерела, так і його особисті судження як автора принципово нового вторинного документа.

Сам процес підготовки аналітичного документа ураховує декілька етапів:

- постановку завдання дослідження;
- загальне знайомство з темою;
- визначення та уточнення вживаних термінів;
- накопичення та концентрація інформаційних даних;
- пошук, відбір, перевірка інформаційних відомостей для здійснення їх аналізу;

- безпосередній аналіз знайденої інформації (формулювання робочої гіпотези-припущення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між фактами, характеристика основних тенденцій, визначення подальших перспектив);

- ґрунтовна підготовка висновків;

- оформлення документа, передання замовнику [6].

Чи не найважливішим елементом аналітичного матеріалу вважається наявність висновків, змістове наповнення яких дозволяє судити про його цінність та подальшу корисність для спеціалістів.

Отже, процес підготовки інформаційної аналітики зумовлює урахування фахівцем цілого ряду методичних вимог та чіткого дотримання етапів роботи над документом. Аналітично-синтетичну обробку матеріалів цілком правомірно порівняти з науковою обробкою. Це обумовлено тим фактом, що методи, які використовуються для створення аналітичних документів, досить активно впроваджуються під час наукової роботи.

Література

1. Варенко В. М. Методичний аспект створення інформаційно-аналітичних документів: аналіз, технології, проблеми. Вісник Книжкової Палати. 2015. № 3. С. 46-48.
2. Гордукалова Г. Ф. Анализ информации: методы, технологии, организация: учеб.-практ. Пособие. СПб.: Профессия, 2009. 512 с.
3. Мандзюк О. А. Методика підготовки аналітичних документів в інформаційній сфері. Juridic National: Teorie si Practica. 2015. №4 (14). С. 38-41.
4. Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітичні дослідження в структурі інформаційних ресурсів. Вісник Книжкової палати. 2001. №2. С. 14-15.
5. Сурмін Ю. П. Аналітична діяльність: Посібник для аналітика неприбуткової організації. К.: Центр інновацій та розвитку, 2002. 96 с.
6. Філіпова Л. Я., Захарова В. І. Аналітична складова інформаційної діяльності: уточнення сутності, ознак і процесів Харківської державної академії культури, 2009. Вісник ХДАК. (№ 28). С. 44-52.

УДК 519.72(075)

Горб Є. С.

КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ ІНФОРМОЛОГІЧНОЇ НАУКИ В ПОЛЬЩІ

У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Інформологія – молода наука, методологічний інструментарій якої наразі ще переживає процес формування. Саме тому виникає нагальна потреба у дослідженнях, пов'язаних з

аналізом становлення інформологічних студій за кордоном, окресленням проблемного поля та теоретико-методологічних засад інформології як окремої галузі знань. Досвід Польщі у цьому контексті є показовим, адже умови розвитку польської та української науки протягом другої половини XX століття були подібними.

Перш за все необхідно чітко окреслити головну дефініцію нашого дослідження, а саме визначення поняття «інформологія». Цікаво, що вітчизняна «Енциклопедія соціогуманітарної інформології» не включила цю дефініцію до переліку енциклопедичних статей, однак у вступній частині довідника надано загальне визначення інформології як комплексу наук про інформацію. Таке широке розуміння інформології в українському наукознавстві не має дивувати, адже визначення цього терміну нерозривно пов'язано з визначенням терміну «інформація», щодо якого наукова спільнота на сьогодні не дійшла єдиної думки [1, с. 19].

Українські дослідники Оксана Матвієнко та Михайло Цивін констатували, що наукова спільнота не має нічого проти визнання інформології окремою галуззю знань, оскільки вона є частиною університетських курсів, проте визначення інформології як науки про інформацію на їх погляд є неприйнятним, оскільки воно не дає розуміння сутності цього напрямку досліджень. Загальноприйняте в українському наукознавстві визначення на думку О. Матвієнко та М. Цивіна є нічим іншим, як науковим консенсусом [2, с. 72, 75].

Польські науковці у цьому сенсі на багато кроків попереду, оскільки сформували власне бачення на зміст поняття «інформологія», який у польській мові має відповідник «інформатологія» (*informatologia*) – наука про наукову інформацію. Водночас, наукова інформація визначається як «галузь знань, що займається інформаційно-пошуковими системами та їх користувачами, теоретичними аспектами, проектуванням та функціонуванням». Таким чином, терміни «інформатологія» та «наукова інформація» сприймаються як синонімічні. Такий погляд презентує «Енциклопедичний словник інформації, інформаційно-пошукових мов та систем», що, однак, не є догмою [7, с. 90, 92].

Пропонована публікація має на меті ретроспективний погляд на розуміння інформатології як наукової дисципліни у польському науковому дискурсі.

Сам термін «інформатологія» у Польщі легітимізувало розпорядження міністра науки та вищої освіти від 8 серпня 2011 року, яке затверджувало нову номенклатуру галузей знань [6]. Однак, уперше цей термін було вжито польською бібліотекознавицею Марією Дембовською у 1974 році. Потребу виділення окремої наукової дисципліни про наукову інформацію польські вчені відчували одразу після завершення Другої світової війни. У 1946 році лодзький бібліотекар Ян Мушковський опублікував статтю під назвою «Документація і документологія», яка стала своєрідним маніфестом нової наукової дисципліни у Польщі, хоча сам автор статті заперечує право документології на виокремлення як самостійного

напрямку наукових студій. Я. Мушковський визначає документологію як «наукову дисципліну, яка займається проблематикою і методами документування». Зародження документології дослідник безпосередньо пов'язував з діяльністю П. Отле та його послідовників [5, s. 224].

Вже згадана Марія Дембовська через два десятиліття після виходу статті Я. Мушковського запровадила до обігу визначення «наукова інформація», яке, на її думку, у польському кейсі є синонімічним з дефініцією «документація» з тенденцією до поступово відокремлення одне від одного. Дослідниця вважає, що словосполучення «наукова інформація» є більш притаманним для англomовного світу, оскільки воно більш конкретне, ніж абстрактне та багатозначне «документація» [3, s. 18-19]. М. Дембовська писала про три розуміння терміну «наукова інформація». По-перше, так визначають інформацію, що слугує потребам науки. По-друге, це інформація про наукові досягнення, що слугує потребам науки, або практики. Третє визначення авторка вважає найбільш влучним та сама ним користується. Отже, наукова інформація – «це інформація про наукові та технічні досягнення, або про факти, що мали місце в інших галузях діяльності (економіці, адміністрації, політиці), що спирається на наукові методи та служить потребам науки чи практики» [3, s. 25].

Марія Дембовська, фактично, ініціювала методологічне оформлення нового напрямку наукових досліджень у Польщі, що протягом періоду 70-х рр. XX ст. – 2010 р. мав назву «наукова інформація», або «наукова інформація і бібліотекознавство». Певним підсумком термінологічних дискусій навколо наукової інформації стала монографія краківської дослідниці Малгожати Яняк, яка розуміє наукову інформацію як дисципліну, що досліджує теорію та методологію інформаційної діяльності, а остання, у свою чергу, є діяльністю з нагромадження, опрацювання та удоступнення відомостей різних сфер науки та техніки. Водночас, М. Яняк виступає за синонімізацію термінів «наукова інформація» та «інформатологія» [4, s. 8].

Наведений вище огляд концептуалізації інформологічних студій у Польщі свідчить про складний та багатогранний характер цієї молодшої наукової дисципліни, подальший розвиток якої вимагає активізації наукових пошуків у царині аналізу напрацювань інформатологів минулих поколінь та критичного використання їхнього доробку.

Література

1. Енциклопедія соціогуманітарної інформології / Коорд. проекту та заг. ред. К. І. Беляков. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. 472 с.
2. Матвієнко О. В., Цивін М. Н. «Інформологія» у дисциплінарних дослідженнях: терміновживання та сутнісні підходи. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 70-79.

3. Dembowska M. Dokumentacja i informacja naukowa: zarys problematyki i kierunki rozwoju. Warszawa: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 1965. 146, [3] s.
4. Janiak M. Informacja naukowa w Polsce na przełomie XX i XXI wieku. Dynamika zmian w świetle piśmiennictwa. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 2010. 211 s.
5. Muszkowski J. Dokumentacja i dokumentologia. *Życie Nauki*. 1946. T. 2. № 9-10. S. 209-225.
6. Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych. № 1065. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20111791065/O/D20111065.pdf> (дата звернення: 22.01.2023).
7. Słownik encyklopedyczny informacji, języków i systemów informacyjno-wyszukiwawczych / oprac.: B. Bojar. Warszawa: Wydaw. SBP, 2002. 364 s.

УДК 651.5 (047)

Левченко Я. В.

АРХІВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ПРОДУКТИ ТА ПОСЛУГИ

Сьогодні інформаційні технології стають фундаментом нових якісних змін у світі. Інформаційні технології починають позитивно впливати на щоденну діяльність будь-якої організації та стали невід'ємною частиною інформаційної інфраструктури організації. Інформаційна технологія дає змогу досліджувати та пов'язувати компоненти діяльності організації. Вони розвиваються настільки швидко, що без детального аналізу можливого використання інформаційних технологій неможливо спланувати майбутню конкурентну діяльність. Звідси і випливає, що одним з важливих компонентів будь-якої управлінської діяльності повинна стати інформаційна інфраструктура, яка підтримується сукупністю інформаційних ресурсів та програмно-апаратних засобів обчислювальної техніки та зв'язку [6, с.37]. Одним з основних завдань сучасної архіву на сьогодні є розвиток та посилення її інформаційної та сервісних функцій, що включають в себе забезпечення оперативного доступу до архівних ресурсів та інформації, створення системи науково-інформаційних, освітніх, довідково-бібліографічних послуг та продуктів, зорієнтованих на інформаційні потреби та різні категорій локальних та віддалених користувачів, на основі інформаційно-комунікаційних технологій [3].

Тема вивчалась та розглядалась у працях багатьох вітчизняних науковців і дослідників. Можна виділити декілька груп наукових праць. До першої групи слід віднести авторів, які досліджували традиційні інформаційні продукти архівних установ, зокрема, Ю. Палеха, Т. Іваницька. Друга група фахівців, чийі праці присвячені дослідженню сучасних

інформаційних продуктів архівів та бібліотек, створення яких передбачає використання інноваційних підходів і технологій: Л. Новакова, О. Чубукова. До третьої групи віднесемо дослідників, які розглядали найбільш повно природу інформаційних ресурсів та інформаційного продукту, інформаційні послуги як частину сфери послуг, а саме: Г.Боряк, Л. Божук. Значний внесок зробив Я. Калакура, який розгорнув масштабну організаційну та наукову роботу, спрямовану на розробку нової ідеї професійної архівної освіти, підготовку нового покоління університетських програм і підручників з архівознавства, джерелознавства, присвятив низку виступів та публікацій актуальним проблемам підготовки фахівців для архівної галузі.

На даному етапі головною метою та пріоритетним напрямком діяльності архівів є швидке та якісне задоволення інформаційних потреб користувачів. Оптимізація обслуговування користувачів тісно пов'язана з розвитком інформаційних технологій в архівних системах. Впровадження та активне використання нових технологій може створити нові та сучасні можливості для пошуку та отримання інформації.

Виникнення інформаційного суспільства призвело до появи нових потужних інформаційних технологій і нових видів інформаційних продуктів. Під інформаційним продуктом слід розуміти різноманітні аспекти знань, відомості, твори мистецтва, інші форми інформації та розваг, отримані, як традиційними шляхами, так і за допомогою електронної техніки. Доречно підмітити основні особливості інформаційного продукту, які відрізняють інформацію від інших товарів – інформація не зникає при використанні та не зношується при вживанні, інформація зберігається в інформаційному продукті не залежно від того, скільки разів вона була використана. Але інформація може втратити свою цінність, якщо інформація перестає бути актуальною. Завдяки інформаційним продуктам користувач має можливість задовольнити потребу в нових знаннях. Нові інформаційні технології допускають надання користувачу не тільки інформаційного продукту, але і засобів доступу до нього. Ці засоби дозволяють користувачу здобути інформацію в форматі, що релевантна саме його вимогам [4, с.152].

Виходячи із положень Закону України «Про інформацію», де визначені основні поняття інформаційних продуктів та послуг, можливо зробити висновок, що кожен з цих термінів має синонімічний зміст, але визначає різницю в тому, що інформаційна продукція – кінцевий результат інформаційно-бібліотечної діяльності, спрямований на задоволення інформаційних потреб користувачів і представлений у вигляді інформаційних продуктів та інформаційних послуг, а інформаційна послуга – корисний кінцевий результат інформаційно-бібліотечної діяльності, представлений в нематеріальній формі, спрямований

на задоволення інформаційних потреб користувачів, досить часто також і шляхом надання інформаційних продуктів [5].

Головним ресурсом для архівних установ з боку інформаційного продукту є наявність свого веб-сайту, його інформаційне наповнення та доступ через Інтернет до баз даних. Насамперед, веб-сайт має власну («фізичну») адресу, регулярні та довідкові дані, зокрема відомості про каталоги, електронні ресурси, бази даних, електронні виставки, наукову та видавничу діяльність, нові надходження, конференції, новини. Веб-сайт має свою пошукову систему, яка дає змогу зорієнтуватися у фонді архівної установи. При цьому основна частина інформації веб-сайту є незмінною та підлягає багаторазовому використанню. У міру надходження нової інформації, попередня архівується. Наявність сайту архіву є обов'язковою умовою розвитку способів надання оперативної архівної інформації споживачам. Зокрема, слід зазначити, що інформаційні продукти та послуги архівних установ, представлені на веб-сайтах, є досить різноманітними та забезпечують розкриття складу та змісту архівних документів [2].

Загалом можна виділити чотири основні форми представлення інформаційних продуктів і послуг на сайтах архівних агентств:

1. Інформативні сторінки веб-сайту – огляди фондів архіву, описи каталогів, картотек і покажчиків, які є в архіві.
2. Електронні довідники різноманітних жанрів і видів – путівники, анотовані реєстри описів тощо.
3. Цифрові зображення документів – у вигляді електронних виставок (виставок онлайн).
4. Власна науково-інформаційна «продукція» працівників архіву – наукові публікації, дослідження, методичні розробки тощо [1].

Отже, невід'ємною частиною діяльності сучасних архівних установ є наявність у кожному державному архіві офіційних сайтів як інформаційного продукту, з якого можна отримати необхідну інформацію. Це підвищує роль сайту як якісного джерела науково-довідкової інформації та засобу швидкого та зручного її пошуку.

Таким чином, архівні установи не тільки забезпечують зберігання масиву документів та ще реалізують вичерпну інформаційну, аналітичну роботу з архівними фондами, залучають інформацію до наукового та культурного обігу. Архівні документи є фундаментом наукової, культурної та історичної галузі. Саме завдяки інформаційним продуктам та послугам маємо змогу «доторкнутися» до цієї інформації. Сьогодні архів підкреслює собою інформаційну систему зі своєю організаційно впорядкованим масивом архівних документів, довідкового апарату, бази даних. Сутність інформаційних продуктів

полягає в задоволенні інформаційної потреби громадян, юридичних осіб держави, розповсюдженні інформації та забезпечення відповідного стану документів та інформації, матеріальних носіїв.

Література

1. Божук Л. Інформаційні ресурси і сервіси Інтернет в роботі державних архівів України / Л. Божук // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія. - 2016. - Вип. 3. - С. 14-18.
2. Давидова І. Інформаційні продукти та послуги в структурі інформаційного ринку / І. Давидова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського ; редкол. О. С. Онищенко (голова) та ін. – К., 2001. – Вип. 6. – С. 404–414
3. Мастяниця Й.І. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання [Текст]: монографія / Й.І. Мастяниця. – К.: НІСД, 2006. – 141с.
4. Погорєлов С.М. Особливості застосування інформаційних технологій в менеджменті та економіці / Погорєлов С.М. // Вісник НТУ «ХП». – 2018. – №19. – С. 152.
5. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.
6. Сало Н. М. Інформаційно-комунікаційні технології в контексті сучасних міжнародних відносин : автореф. магістерська робота. – Тернопіль, 2017. – С. 80.

УДК 378.4(477)

Марзіна П. В.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРИЙМАЛЬНОЇ КОМІСІЇ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

На сьогоднішній день Маріупольський держуніверситет є тимчасово переміщеним закладом вищої освіти, маріупольським осередком якісної підготовки кадрів української інтелігенції у Києві.

Діяльність приймальної комісії МДУ обумовлена специфікою роботи з абітурієнтами, основні принципи функціонування відділу прописані у Положенні про Приймальну комісію МДУ [49].

Приймальна комісія Маріупольського державного університету це робочий орган МДУ, передбачений частиною першою статті 38 Закону України «Про вищу освіту» [41], що утворюється для організації прийому вступників.

Строк повноважень Приймальної комісії становить один календарний рік. Приймальна комісія працює на засадах демократичності, прозорості та відкритості відповідно до законодавства України, Умов прийому на навчання до закладів вищої освіти

України на відповідний рік, Правил прийому до МДУ, статуту МДУ та положення про Приймальну комісію МДУ.

До складу Приймальної комісії входять: голова Приймальної комісії; заступник голови Приймальної комісії; відповідальний секретар Приймальної комісії; заступники відповідального секретаря Приймальної комісії; уповноважена особа Приймальної комісії з питань прийняття та розгляду електронних заяв; члени Приймальної комісії (декани факультетів, керівники структурних підрозділів, тощо); представники Студентської ради МДУ.

Заступником голови Приймальної комісії призначається один з проректорів МДУ. Відповідальний секретар Приймальної комісії та його заступники призначаються наказом ректора МДУ з числа провідних науково-педагогічних (педагогічних) працівників МДУ.

Список працівників, які допускаються до роботи для забезпечення діяльності Приймальної комісії та її підрозділів, затверджується наказом ректора МДУ з числа науково-педагогічних (педагогічних) працівників та навчально-допоміжного (адміністративного) персоналу МДУ.

Приймальна комісія:

- забезпечує інформування вступників, їх батьків та громадськості з усіх питань вступу до МДУ;
- організовує прийом заяв та документів, приймає рішення про допуск вступників до участі в конкурсі (до участі у вступних випробуваннях);
- подає до Єдиної державної електронної бази з питань освіти отримані від вступників дані про них, вносить зміни до статусів заяв вступників в Єдиній базі;
- координує діяльність усіх структурних підрозділів МДУ щодо підготовки та проведення конкурсного відбору;
- організовує і проводить консультації з питань вступу на навчання та вибору спеціальності, що найбільш відповідає здібностям, нахилам і рівню підготовки вступників;
- організовує та контролює діяльність технічних, інформаційних і побутових служб щодо створення умов для проведення вступної кампанії;
- забезпечує оприлюднення на веб-сайті МДУ Положення, Правил прийому та інших документів, передбачених законодавством;
- приймає рішення про зарахування вступників за формами навчання і джерелами фінансування.

Рішення Приймальної комісії оформлюються протоколами, які підписує голова і відповідальний секретар Приймальної комісії. Прийом заяв та документів вступників

проводиться у строки, передбачені Умовами прийому і Правилами прийому[39].

Основним реєстраційним документом працівників Приймальної комісії є журнали реєстрації заяв вступників, в якому зазначаються такі дані вступника: порядковий номер (та/або номер особової справи); дата прийому документів; прізвище, ім'я та по батькові; стать, дата народження; номер, серія, дата видачі документа про здобутий ступінь/освітньо-кваліфікаційний рівень, середній бал документа про освіту; номер сертифіката зовнішнього незалежного оцінювання, кількість балів з конкурсних предметів; пріоритет заяви; причини, з яких вступникові відмовлено в участі у конкурсі та зарахуванні на навчання; підпис вступника в одержанні повернених документів або відмітка про їх повернення (номер поштової квитанції).

Вступнику видається розписка про прийом його документів за підписом відповідального секретаря (його заступника), скріплена штампом Приймальної комісії.

Під час реєстрації заяв вступників з використанням автоматизованих систем обліку сторінки журналу реєстрації роздруковуються в кінці робочого дня, кожна сторінка візується відповідальним секретарем Приймальної комісії (його заступником), нумерується і підшивається в журнал. Після закінчення прийому документів журнал реєстрації заяв вступників візується підписами голови Приймальної комісії і відповідального секретаря та скріплюється печаткою МДУ або штампом Приймальної комісії. У журналі реєстрації заяв вступників не допускаються виправлення, закреслення та пропуски рядків. У разі наявності таких зазначається відповідна примітка, яка візується відповідальним секретарем (його заступником) і скріплюється печаткою МДУ або штампом Приймальної комісії [40].

Копії документів і фотокартки незарахованих вступників, що не отримані ними, а також їх екзаменаційні роботи зберігаються протягом одного року, після чого знищуються та про що складається відповідний акт.

Голови предметних екзаменаційних, фахових атестаційних комісій, предметних комісій, які відповідають за проведення вступних іспитів, щороку складають необхідні екзаменаційні матеріали: програми вступних іспитів, що проводяться МДУ, екзаменаційні білети, тестові завдання, критерії оцінювання відповіді вступника тощо та подають їх на затвердження голові Приймальної комісії не пізніше, ніж за три місяці до початку прийому документів.

Бланки письмових робіт роздаються кожному вступникові в аудиторії, де проводиться вступний письмовий іспит, про що вступник ставить свій особистий підпис у відомості одержання-повернення письмової роботи.

Письмові екзаменаційні роботи (у тому числі чернетки) виконуються на аркушах зі штампом Приймальної комісії. На аркушах не допускаються будь-які умовні позначки, які

розкривають авторство роботи. Вступник зазначає прізвище тільки у визначених для цього місцях.

Відповідальний секретар Приймальної комісії або його заступник проводить шифрування письмових робіт, для чого проставляється цифровий або інший умовний шифр на титульному аркуші і на кожному аркуші письмової відповіді. У випадках, коли під час шифрування письмових екзаменаційних робіт виявлено роботу, на якій є особливі позначки, що можуть розкрити її авторство, робота не шифрується і таку роботу, крім члена предметної (екзаменаційної або фахової атестаційної) комісії, додатково перевіряє голова відповідної комісії.

Після шифрування титульні аркуші зберігаються у відповідального секретаря Приймальної комісії до закінчення перевірки всіх робіт. Листки письмових відповідей разом з підписаною відповідальним секретарем Приймальної комісії або його заступником, який проводив шифрування письмових робіт, відомістю передаються голові відповідної комісії, який розподіляє їх між членами комісії для перевірки.

Сертифікати зовнішнього незалежного оцінювання та/або довідка/екзаменаційний лист (для вступників, що складали вступні іспити) з результатами іспитів випробувань, письмові екзаменаційні роботи, аркуші співбесід та усних відповідей тощо вступників, зарахованих до МДУ, зберігаються в їх особових справах протягом усього строку навчання.

Для зарахування на навчання за рахунок коштів фізичних або юридичних осіб вступник разом із заявою про вступ на навчання має право подати до Приймальної комісії копії сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання, документа про здобутий ступінь вищої освіти, освітній (освітньо-кваліфікаційний) рівень державного зразка та додатка до нього, завірені в установленому порядку, за умови одночасного навчання у МДУ або іншому закладі освіти за іншою освітньо-професійною (освітньо-науковою) програмою підготовки і формою навчання. Зазначені копії документів зберігаються у закладі вищої освіти протягом усього строку навчання разом з оригіналом довідки закладу вищої освіти, у якому зберігаються оригінали документів. Довідка видається на вимогу студента закладом вищої освіти, у якому зберігаються оригінали зазначених документів.

Рішення про зарахування вступників ухвалюється на засіданні Приймальної комісії і оформлюється протоколом, в якому вказуються умови зарахування (поза конкурсом, за результатами співбесіди, за результатами участі в конкурсі тощо).

За результатами роботи Приймальної комісії щодо набору на відповідні форми навчання складається звіт про результати прийому на навчання, який затверджується на засіданні Вченої ради закладу вищої освіти.

Таким чином, з'ясовано особливості інформаційно-аналітичної роботи приймальної

комісії МДУ які полягають у проведенні не тільки роботи зі створення таких вторинних документів як звіти, довідки, але також передбачають узагальнення результатів анкетування вступників, дослідження особливостей роботи з вступниками ЗВО-конкурентів, підтримка комунікації з громадськими організаціями, державними інституціями, які допомагають забезпечити право на отримання вищої освіти різними верствами населення.

Література

1. Положення про приймальну комісію МДУ [Електронний ресурс]. – режим доступу: http://mdu.in.ua/Dokumenty/pidrozdzily/polozhennja_pro_prijmalnu_komisiju_mdu.pdf
2. Правила внутрішнього розпорядку Маріупольського державного університету. – Маріуполь: МДУ, 2017. – 16 с.
3. Про вищу освіту: Закон України від 25.07.2018 // ВВР. – 2014. – № 37-38. – ст. 2004. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 11.10.2017 // ВВР. – 2016. – № 3. – ст. 25. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

УДК 338.24(477)(043.2)

Пирожок Д. С.

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В УСТАНОВІ

В сучасних умовах сталого розвитку інформаційного суспільства стрімко зростає інтерес до різних аспектів соціальної комунікації. Новий комунікативний простір інформаційного суспільства породжується рівноцінними незалежними один від одного учасниками. Тільки за допомогою ефективно організованої та реалізованої комунікації в сучасному суспільстві можливо досягти поставлених цілей різного роду інформаційних подій. В сучасних умовах поширення COVID-19 суспільство стало максимально залежати від електронних комунікації. До ХХ століття в науці не спостерігався суттєвий розвиток дисциплін, що пов'язані з вивченням комунікативної взаємодії людей [3].

Основною умовою розвитку суспільства є документно-комунікативна діяльність. З прискоренням суспільного прогресу, ускладненням інформаційних потреб постійно зростають обсяги документних ресурсів та темпи їх споживання користувачами. Дослідження особливостей документних масивів як динамічної багатофункціональної системи, спрямованої на задоволення комунікаційних потреб суспільства, дозволяє визначити основні фактори оптимізації їх функціонування. Так, подальший розвиток документно-комунікаційної сфери неможливий без інформаційної техніки та технологій, їх впровадження та удосконалення засобів документування і розповсюдження інформації [4].

Документна комунікація, це комунікація, яка опосередкована документом, побудована на обміні документами між двома або більше учасниками комунікаційного процесу. Документна комунікація є підсистемою соціальної комунікації [1].

Місце документа в соціальній документній комунікації обумовлено його функцією передачі повідомлення від комуніканта до реципієнта. Будь-який документ як елемент документної комунікації можна охарактеризувати формулою «хто, що, за яким каналом, кому, з якою ефективністю повідомляє». Цей перелік питань став відомим як «формула Ласвелла». Часто її зменшують до мінімуму: «хто, про що, кому» [5].

Таким чином, документ є засобом (каналом) передачі інформації, якщо його розглядати як елемент комунікаційного процесу в цілому, або джерелом інформації (комунікантом), якщо його розглядати з позиції реципієнта.

Документно-комунікаційна система обслуговує без виключення всі сфери людської діяльності. Ця система включає в себе цілий ряд спеціально створених суспільних інститутів: редакційно-видавнича справа, науково-інформаційна та бібліографічна діяльність тощо. Серед сформованих документних структур можна видзначити: бібліотеки, інформаційні центри, редакції газет і журналів, видавництва, архіви тощо [1].

Теоретичний аналіз літератури, а також державних нормативно-регламентуючих документів, їх порівняння, дає можливість говорити про те, що діяльність державного службовця повинна розглядатися з позиції внутрішньо-організаційних зв'язків, які спрямовані на забезпечення функціонування інституту державного управління як організації, що має визначені функції. Разом з тим простежується перенесення такого виду комунікації на зовнішньо спрямовану діяльність державного службовця та виражається в побудові взаємовідносин з громадськістю на зразок внутрішньо-організаційних комунікацій [4].

Сучасні міжнародні стандарти з організації систем керування документацією в установах свідчать про обов'язковість безперервного моніторингу документних комунікацій, тобто стеження за їх розвитком і функціонуванням. В основі інформаційних та управлінських процесів лежить проблема раціонального функціонування документно-комунікаційної системи. Для її вирішення потрібні знання про особливості створення, руху та кумуляції документів у суспільстві, що відбиваються через функціонування документних потоків та масивів.

Отже, ефективність розвитку документальних комунікацій значною мірою також залежить від того, наскільки раціонально організовані та функціонують документні масиви. Подальше дослідження теорії та практики організації документних комунікацій установ є безперечно перспективним завданням сучасної науки про соціальну комунікацію.

1. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади : навч. посіб. / Н.Р. Нижник; ред. Н. Р. Нижник ; Українська Академія держ. управління при Президентові України. – К. : Видавництво УАДУ, 2002. – 164 с.
2. Кулешов С. Г. Документознавство: Історія. Теоретичні основи : монографія / С.Г. Кулешов ; Держ. ком. архівів України. – К. : [б. в.], 2000. – 163 с.
3. Кушнарєнко Н. Н. Документоведение: учебник для студ. вузов культуры / Н.Н. Кушнарєнко. – 8-е изд., стер. – К. : Знання, 2008. – 459 с.
4. Столяров Ю. М. Від діловодства – до документознавства, від документознавства – до документології / Ю. М. Столяров // Вісн. Харк. держ. акад. культури. – 2004. – Вип. 14. – С. 96-104.
5. Холод О.М. Соціальні комунікації: тенденції розвитку : навч. посіб. / О.М. Холод. - Вид. 2-ге. – Київ : Білий Тигр, 2018. – 369 с.

УДК 377.07

Пономарьова В. А.

КОМУНІКАЦІЯ З ВСТУПНИКАМИ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ

Не зважаючи на війну, яка змушує змінювати умови та форми роботи ЗВО, найбільш дієвим сучасним інструментом комунікації ЗВО є веб-сайти та загалом інформаційне суспільство тримає в авангарді використання інтернету для комунікацій із цільовими аудиторіями. Мережа інтернет дозволяє будувати стійкі і довгострокові зв'язки ЗВО з вступниками та надає їм можливість отримати найбільш точну та цікаву інформацію.

Сайт є засобом, що сприяє формуванню інформації про об'єкт. Сайт ЗВО, при правильному оформленні та наявності актуальної інформації, може стати його візитною карткою для абітурієнтів та студентів. Це контрольований засіб комунікації, тому що відправник формує зміст повідомлення, що надходить до одержувача. Інтернет-сайт ЗВО: візуально представляє імідж ЗВО, що робить його сприятливим для споживачів; з'єднує заклад освіти з цільовою аудиторією, тобто, виступає каналом комунікації, а це можливість надати широкий спектр інформації, відповівши на додаткові питання; створює умови інтерактивності, що забезпечує зворотну реакцію, відповідно, можна проаналізувати ставлення відвідувачів сайту до ЗВО та здійснити соціологічні дослідження.

Застосування Інтернету у питанні інформування абітурієнтів і створення та підтримки іміджу ЗВО є одним з перспективних шляхів реалізації позиціонування ЗВО. Більшість абітурієнтів мають навички роботи з новими технологіями, і найпершим джерелом отримання інформації про ЗВО стає сайт. Ефективність інтернет-представництва, полягає в тому, що елементи, які використані в роботі сайту (графіка, навігація, гіперпосилання)

створюють відчуття близької реальності, залишаючи у свідомості користувача об'ємні, реальні образи. Сайт слугує інформаційним ресурсом та допомагає сформувати позитивне ставлення до ЗВО, переконати цільову аудиторію в надійності, стабільності, інноваційності та інших параметрах ЗВО, що можуть приваблювати споживачів.

Сайт закладу освіти діє як канал комунікації, який повинен виправдовувати своє існування. Сайт з позиції PR-діяльності розглядається як набір інформаційних блоків та інструментів для взаємодії з цільовими сегментами аудиторії: абітурієнтами, студентами, аспірантами, викладачами.

Аналіз сайту МДУ дозволив визначити, що МДУ використовує елементи графічного дизайну для побудови інформації на сайті та у розробці привабливого інтерфейсу (<http://mdu.in.ua>). За допомогою реклами, інтернет-представництва, PR-акцій МДУ залучає потенційних студентів та партнерів.

МДУ за допомогою сайту намагається максимально висвітлити свою історію, що свідчить про відкритість ЗВО та дозволяє прослідкувати динамічність розвитку і досягнень, напрацьований досвід університету та його наукового персоналу.

Розділ «Наука» (<http://mdu.in.ua/index/nauka/0-6>), включає в себе такі вкладки: Нормативно-правова база наукової діяльності; Наукова рада МДУ; Спеціалізовані вчені ради МДУ; Рада молодих вчених МДУ; Аспірантура; Докторантура; Наукові школи; Наукові дослідження; Наукове співробітництво із закордонними організаціями; Науково-дослідна робота студентів; Семінари і конференції; Матеріали конференцій; Наукове видання «Вісник МДУ»; Електронний інституційний репозиторій. Цей інформаційний блок дає змогу сформувати характеристики: інноваційність, науковий потенціал, сфера застосування та реалізації проектів.

На сайті МДУ є блоки з цільовою спрямованістю: абітурієнтам, студентам, іноземним громадянам, партнерам. Широкий спектр інформації за цими напрямками: для абітурієнтів (http://mdu.in.ua/index/dlja_abiturienta/0-9) – Вступ; Освітній центр «Донбас-Україна»; Спеціальності; Вартість навчання; Підготовка до ЗНО; для студентів (<http://mdu.in.ua/index/student/0-80>): Рейтинг студентів; Графік навчального процесу; Графік сесій (заочна форма); Розклад дзвінків; Навчальний портал; Вибіркові дисципліни; Практика і працевлаштування; Студентська рада; Корисні документи; Оплата навчання. Ці блоки сформовані на взаємодію з різними цільовими групами ЗВО. Блок «Абітурієнтам» у своєму розділі має вичерпні пункти, які стають актуальними для майбутніх студентів. У кожному з підрозділів цього блоку у короткій та чіткій формі викладена необхідна інформація: необхідні документи, правила прийому, інформація щодо забезпечення вступу абітурієнтів з

окупованих територій за спрощеною процедурою, розклади занять підготовчих курсів, їх вартість, тощо.

Блок, що стосується «Міжнародної діяльності» дозволяє судити про можливості, роботу та перспективи ЗВО (http://mdu.in.ua/index/mizhnarodna_dijalnist/0-4). Міжнародні проєкти, виставки, конференції, обмін студентами, стажування свідчать, що одним із пріоритетних напрямків діяльності МДУ є розвиток міжнародної співпраці.

Наукова бібліотека (<http://mdu.in.ua/index/biblioteka/0-10>) та Електронний репозиторій (<http://91.250.23.215:8080/jsrui/>) – стають у нагоді студентам, абітурієнтам, аспірантам та викладачам. Одна з головних переваг електронних бібліотек – можливість доступу до електронних версій відразу декількох користувачів.

Карта сайту і пошук на сайті: елементи, що дають змогу орієнтуватися у просторі сайту і шукати необхідну інформацію (сайт МДУ має цей блок - http://mdu.in.ua/index/karta_sajtu/0-278). навігації сайту, яка полегшує використання сайту користувачеві та спрямовує його на необхідні сторінки. Встановивши статистику відвідувань, можливо вирахувати кількість відвідувачів сайту за день.

Також, сайт МДУ має розділ з контактною інформацією для здійснення зворотного зв'язку з абітурієнтами, а також має посилання на офіційні сторінки в соціальних мережах.

Отже, онлайн-комунікація є невід'ємною складовою взаємодії сучасного ЗВО з вступниками. Як двосторонній процес комунікація обумовлює безпосередній і миттєвий зворотній зв'язок між виробником і споживачем освітньої послуги, створює основу для взаємодії між ними.

Література

Маріупольський державний університет. URL: <http://mdu.in.ua>

УДК 303.442.3(075.8)

Савченко В. П.

МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІУМУ

Інформаційне середовище проживання сучасної людини щоденно розширюється і поглиблюється, тому в зв'язку з цим формується потреба в аналізі та осмисленні процесів, що протікають у нашому суспільстві. Фахівці інформаційної сфери, які працюють в умовах постійного оновлення цього середовища, повинні вміти грамотно здобувати, відбирати та перетворювати отриману інформацію.

Останнім часом інформаційно-аналітична діяльність та її сутність є предметом бурхливого обговорення науковців та практиків, і на разі продовжує бути в стані

дослідження, оскільки без елементарного розуміння засад та принципів аналітичної роботи неможливий жоден інформаційний процес.

Структура сьогоденного інформаційного простору є багатофункціональною. Саме вона визначає спосіб життя сучасної людини. Розмаїття та надмірність інформації, необхідність її систематизації та обробки, відсутність достовірного знання призводять до розуміння того, що необхідною умовою існування інформаційного соціуму стає розвиток різних форм аналітики з метою покращення орієнтування в інформаційних потоках та використання отриманої інформації [4].

Однією з таких форм є інформаційно-аналітична діяльність, від якості якої багато в чому залежить успіх рішень, що приймаються в економічній, політичній, юридичній, освітній, медичній та інших сферах. Це надзвичайно масштабна й багатоманітна галузь соціальної діяльності, основним пріоритетом якої стає одержання оптимальної ефективності від того фактажу, яким апелює інформаційний аналітик задля вірного осмислення та оцінки конкретної ситуації, спроможність спроектувати її у подальшій перспективі, а також можливість раціонально діяти на завершальному етапі.

Зазнаючи суттєвого поширення, аналітична діяльність на новому витку розвитку інформаційних технологій набуває особливої ролі в інформаційному соціумі як діяльність, що передбачає отримання не просто інформації як такої, а з високим рівнем достовірності, релевантності та якості, тобто «соціально та культурно значущої».

Інформаційно-аналітична діяльність являє собою сукупність процесів одержання, збору, аналізу, переробки, пошуку, розповсюдження інформації, а також інших допоміжних процесів, які їх забезпечують [3]. Вона займає особливе місце в структурі інформаційної діяльності.

Залежно від сутності інформаційно-аналітичної роботи можливо виокремити її наступні рівні:

1. Власне інформаційний (змістове наповнення його передбачає реалізацію набору операцій із пошуку, поступового збирання, накопичення, концентрації, зберігання та розповсюдження інформаційних відомостей).

2. Аналітичний (включає процеси узагальнення, класифікації інформаційних даних, кількісно-якісний аналіз, відповідне перетворення наявної інформації, обґрунтування висновків, можливих пропозицій, формулювання рекомендацій, а також надання прогнозів щодо перспектив подальшого розвитку) [7].

Кінцевим результатом інформаційно-аналітичної діяльності виступає аналітична інформація, оформлена у вигляді аналітичної продукції, яка, у свою чергу, містить чіткі висновки та рекомендації.

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що інформаційно-аналітична діяльність займає важливе місце в інформаційному житті суспільства, оскільки завдяки виробленню аналітичних матеріалів дозволяє суттєво скоротити час та заощадити ресурси на пошук відповідної інформації.

Література

1. Варенко В. М. Інформаційна аналітика в Україні: необхідність впровадження, проблеми функціонування, перспективи розвитку. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Історичні науки*. 2013. № 1(2). С. 110-116
2. Ковальська Л. А. Інформаційно-аналітична діяльність. *Бібліотечний вісник України*. 2021. (№ 3) С. 12-21.
3. Мандзюк О. Поняття та зміст аналітичної діяльності. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. С. 171-176.
4. Палій С. Інформаційно-аналітична діяльність у контексті розвитку інформаційного суспільства. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2022. №3. С. 76–80.
5. Пархоменко В. Д. Інформаційно-аналітична діяльність: проблеми і перспективи. *НТІ*, 2000. № 1. С. 2-5.
6. Соколова І. Роль вторинного інформаційного продукту в підвищенні ефективності використання інформації. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського*. 2007. (№18). С.145-148.
7. Сорока Р.С. Суть інформаційно-аналітичної діяльності та її роль у формуванні ефективної системи економічної безпеки суб'єктів підприємництва URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154806539.pdf>
8. Філіпова Л. Я., Захарова В. І. Аналітична складова інформаційної діяльності: уточнення сутності, ознак і процесів Харківської державної академії культури, 2009. *Вісник ХДАК*. (№ 28). С. 44-52.

УДК 651.4

Хлань А. С.

ЗНАЧЕННЯ ДІЛОВОДИХ ДОКУМЕНТІВ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний процес управління людським соціумом або будь-якою сферою промисловості, а також установою обов'язково включає в себе процедури з одержання, аналітико-синтетичної переробки й передачі інформаційних даних. При тому важливим складником управлінського процесу виступає власне фіксація інформації, зважаючи на те, що в умовах життєдіяльності інформаційного суспільства ефективно виконувати функції у

напрямі отримання, збереження та подальшого передавання інформації можливо тільки завдяки завчасній фіксації інформації на матеріальному носії, зокрема у вигляді ділового документа. На сьогоднішній день роль діловодства в організації роботи підприємства суттєво підвищується. За визначенням дослідниці Л. Скібіцької, діловодство являє собою «діяльність, яка охоплює питання документування та роботи з документами при виконанні управлінських функцій і включає всі види робіт з оформлення, виготовлення документів, оброблення вхідних та вихідних документів, контролю за їх виконанням» [9, с. 219].

Документ є обов'язковою частиною внутрішньої організації діяльності будь-якої установи, оскільки завдяки означеному носієві інформації налагоджується оптимальна взаємодія усіх її структурних одиниць. Загалом під поняттям «документ» маємо на увазі певний засіб закріплення за допомогою різних способів на конкретній матеріальній основі інформаційних відомостей про факти, явища навколишньої реальності та інтелектуальної діяльності членів соціуму [5; 10]. Відповідно множина документів, які оформлені з урахуванням дотримання низки вимог і правил та застосовуються в ході управлінської діяльності, має назву управлінської документації [9].

Під час підготовки управлінської документації укладач обов'язково має дотримуватися вимог офіційно-ділового стилю письма, який безпосередньо реалізується у службових документах. Доцільно виокремити найголовніші критерії щодо складання тексту документів, а саме:

- достовірність і об'єктивність змістового наповнення;
- точність викладених відомостей;
- повнота наведеної інформації;
- максимальна стислість даних;
- переконливість [1].

Варто зазначити, що стильові та і змістові особливості тексту диктуються різновидом певного документа. Проте сучасним діловодством напрацьований набір загальних правил, на які орієнтуються у процесі підготовки текстів переважної більшості ділових паперів.

Текст службової документації можна вважати головним реквізитом. Його формують логічні складові елементи, які виконують конкретні функції.

Відповідно до способу викладу наведеного матеріалу документи класифікуються на такі категорії:

- з високим рівнем стандартизації (характеризуються точними стандартами, вміщують не тільки формуляр, вид/розмір шрифту, проте навіть й словосполучення, які використовуються заповнювачем бланку, виняток становлять лише конкретно індивідуальні відомості у спеціально відведених для цієї потреби місцях);

- з низьким рівнем стандартизації (викладу властивий точний добір фраз, побудова яких, а також пов'язаність складових елементів частин документа прямо залежна від певної ситуації, змістового наповнення, обставин підготовки, внаслідок чого не є можливим передбачити бланка службового документа) [4].

Важливе місце в діловодстві приділяється також дотриманню існуючих правил щодо оформлення документів. Традиційно уся службова документація оформлюється на спеціальних бланках установ, виготовлених відповідно до діючих стандартів. Так, застосовуються бланки двох основних видів: спеціальний (для листів) та загальний (розрахований для усіх інших типів управлінської документації) [6].

Зауважимо, що бланки кожного окремо взятого різновиду документів мають вироблятися на базі кутового або повздовжнього варіантів розташування реквізитів. У свою чергу реквізити заголовку розміщуються за допомогою центрованого або прапорового способу [8]. Виготовляються бланки у друкарні на білому папері, причому лише світлих відтінків, та із застосуванням фарб насичених кольорів, оскільки такий прийом гарантує невтомлюваність в ході читання тексту документа. Проте існують і певні виключення, коли деякі внутрішні документи, а також документні матеріали, створені від ряду підприємств, оформляються не на бланковій формі. Велику роль відіграє також зовнішній вигляд документа як засобу відображення рівня організації діяльності управлінського апарату, а також особистісної культури співробітників підприємства.

Таким чином, за результатами здійсненого дослідження можна зробити висновок, що грамотна організація діловодної служби в установі дозволяє значно вдосконалити та оптимізувати робочий процес.

Література

1. Блощинська В.А. Сучасне діловодство : навч. посібник. Київ: ЦНЛ, 2005. 320 с.
2. Іванова Т.В. Документаційне забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління*. 2010. Вип. 2. С. 387–393.
3. Комова М В. Документознавча термінологія. Львів, 2003. 167 с.
4. Легенчук С.Ф., Вольська К.О., Вакун О.В. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід : монографія. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2016. 228 с.
5. Лепетан І.М. Організація діловодства в управлінській діяльності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1389/1339>

6. Молдованов М.І., Сидорова Г.М. Сучасний діловий документ: зразки найважливіших документів українською мовою. Київ: Техніка, 1992. 400 с.
7. Прокопець Л.В. Діловодство як складова управлінської діяльності. *Економіка та держава*. 2017. № 4. С. 61–63.
8. Скібіцька Л.І. Діловодство: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 224 с.
9. Скібіцька Л.І. Організація праці менеджера. Навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 360 с.
10. Швецова-Водка Г. Документ і книга в системі соціальних комунікацій. Рівне: РДГУ, 2001. 438 с.

СЕКЦІЯ

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

УДК 002:001.82

Асаду Канайо Бенедікт

СУЧАСНІ РЕФЕРАТИВНІ ВИДАННЯ УКРАЇНИ

Реферування призначалось для розповсюдження в науково-популярній формі досягнення науки і техніки. З метою фахового призначення і створювалися реферативні журнали за напрямками згідно наукових галузей. Тому в сучасній Україні видання реферативних журналів є вузькоспеціалізованими такі, як «Медичний реферативний журнал», реферативний журнал «Депоновані наукові роботи», «Медичний реферативно-оглядовий журнал», «Юридичний реферативний журнал», реферативний журнал «Екологія», «Педагогіка і психологія», «Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту», «Психологія і суспільство», «Вища школа», «Філософія освіти» та інші.

Мета реферативного журналу – інформування вчених, спеціалістів, аспірантів, бібліотечних та інформаційних працівників про наукові дослідження та досягнуті результати в галузі науки, техніки, культури, літератури та інших вузькоспеціальних наукових напрямках, які недоцільно видавати звичайними засобами друку.

У складній економічній ситуації автори-науковці не завжди мають можливість надрукувати рукопис наукової статті з різних причин, насамперед економічного характеру. Недостатнє фінансування або повна його відсутність ускладнює реалізацію публікації наукових монографій, матеріалів з'їздів, конференцій, симпозіумів, нарад. Інколи авторів не влаштовують довготривалі строки публікації документів.

Для проведення аналітичного дослідження сучасних реферативних видань України нами обрані наступні реферативні журнали: «Депоновані наукові роботи», «Агропромисловий комплекс України», «Екологія», «Джерело». Такий вибір зумовлено тим, що вони найбільш стабільно друковані, охоплюють різні галузі знань та тематичні напрямки.

У документальному потоці вітчизняних наукових матеріалів певна частка належить неопублікованим роботам, які проходять режим депонування. З 1997 р. в Україні почав видаватися самостійно (відокремлено від ВІНІТІ) на паперовому та електронних носіях (дискети або СБ) реферативний журнал «Депоновані наукові роботи» [2]. Окремі вчені, фахівці, особи, творчі наукові колективи використовують депонування, як єдиний доступний і демократичний засіб друкування інформації стосовно проведених робіт або досягнутих результатів наукової та науково-дослідної діяльності, що є дуже важливим пріоритетом цього видання.

Слід відзначити, що рукописи, які складаються з різних типів документів і стосуються різних галузей знань, є невід'ємною частиною національного документального потоку, що потребує повного їх включення в інформаційний простір країни.

РЖ «Депоновані наукові роботи», розроблено як багатофункціональне інформаційно-бібліографічне видання, що має гнучку структуру, що містить реферати та бібліографічні огляди, складені на наукові монографії: статті, огляди, збірники наукових робіт, матеріали конференцій, з'їздів, нарад та симпозіумів, які депоновані в ДНТБ України.

Проведений статистичний аналіз кількості опублікованих реферативних документів по роках надані у таблиці 1.

Таблиця 1

Кількості, реферативних документів РЖ «Депоновані наукові роботи»

	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Кількість рефератів	110	115	131	92	56

Треба визначити, що кількість рефератів у журналі щорічно поступово зменшується, у порівнянні з 2017 р. спостерігається зменшення на 51%. Така тенденція останніх років дозволяє припустити наявність кризи у науці.

Наступним виданням є реферативного журналу «Агропромисловий комплекс України» [1]. Реферативний журнал є цільовий з усіх галузей АПК, сприяє інтеграції наук, міжгалузевому та міжнародному обміну інформації, реклама найновішої аграрної продукції, методів і технологій.

Реферативний журнал має чітко визначене галузеве спрямування. Журнал видано з дотриманням усіх чинних вимог та державних стандартів щодо бібліографічного опису, подання та розташування матеріалів. РЖ складається з рефератів монографій, най

грунтовніших статей наукових журналів, збірників, матеріалів конференцій. До складу редколегії входять відомі вчені в галузі агропромислового комплексу, що дає змогу оцінювати рівень реферативних публікацій.

Далі розглянемо РЖ «Екологія». Журнал виходить обсягом 150-160 рефератів із наскрізною нумерацією публікацій протягом року. У журнал включено найбільш популярні джерела інформації наукового, науково-технічного, нормативно-методичного змісту з відомих вітчизняних і зарубіжних видань і науково-тематичних збірників, які систематизовано у рубриках: Екологічна політика; Біоекологія; Техноекологія; Соціоекологія; Геоекологія; Агроєкологія; Довкілля та здоров'я; Збалансований (сталій) розвиток; Економіка природокористування; Екологічна освіта та виховання; Екологічні ризики; Правові аспекти екології; Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; Екологічний туризм [5].

Реферативний журнал «Екологія» створено з метою активізації обміну екологічною інформацією на національному і міжнародному рівнях, залучення широкої громадськості до розв'язання екологічних проблем в Україні. Реферат містить бібліографічний опис документа, ключові слова першоджерела, короткий виклад змісту документа, включає основні фактичні відомості й висновки, необхідні для початкового ознайомлення з документом і визначення доцільності звернення до нього. Реферати являють собою скорочений виклад першоджерела з основними фактографічними даними та висновками.

Для інформаційно-аналітичного забезпечення спеціалістів та керівників з питань природокористування та охорони навколишнього середовища в Лізі створено потужну базу інформаційних ресурсів. Всеукраїнська екологічна ліга об'єднує видатних учених, громадських діячів, депутатів різних рівнів, керівників підприємств, держслужбовців, освітян та підприємців в усіх регіонах України [4].

Особливу увагу приділяємо реферативному журналу «Джерело». Заснований у 1995р., серіальний щомісячник, CD-ROM, on-line база «Україніка наукова». Засновники – Інститут проблем реєстрації інформації, Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Український реферативний журнал «Джерело» – періодичне інформаційне видання, призначене для відображення змісту друкованих в Україні наукових видань із природничих, технічних, суспільних і гуманітарних дисциплін. В ньому реферуються монографії, збірники наукових праць, матеріали конференцій, посібники для вузів, серійні (періодичні) видання, автореферати дисертацій, препринти. Мова видання: українська, російська, англійська. Видається друком в чотирьох серіях: «Природничі науки», «Техніка. Промисловість. Сільське господарство», «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво», «Медицина. Медичні науки».

Проблематика, що розглядається у виданні, це природничі, технічні, суспільні, гуманітарні, медичні науки. Перелік періодичних видань, що реферує УРЖ «Джерело» складає понад 670 видань, з яких більш 10 закордонні.

Для розуміння сучасного стану, зробимо вибірковий аналіз відібраних реферативних журналів з різних галузей науки за останні п'ять років перед повномасштабною війною. З усіх розглянутих реферативних видань, тільки РЖ «Джерело» є універсальним – інші спеціалізовані. За видом видання відрізняється РЖ «Депоновані наукові роботи» – відсутня електронна база. Тільки РЖ «АПК України» друкуються зарубіжні автори, індикативні реферати друкуються в РЖ «Джерело», а в РЖ «Депоновані наукові роботи» тільки автореферати. За кількістю рефератів лідирує РЖ «Джерело». Результати викладені у порівняльній таблиці.

На даний час дві найбільших інформаційних установи країни – Інститут проблем реєстрації інформації НАН України та Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського об'єднали зусилля з метою формування загальнодержавної реферативної бази даних (БД) «Україніка наукова». В перші роки незалежності України ця задача ставилась перед Книжковою палатою України, але вирішення питання не досягло логічного кінця.

Програмне забезпечення «IRBIS-64» дозволяє використання сканерів з метою прискорення опрацювання видань, в яких є розгорнуті авторські анотації чи реферати. Це особливо доцільно під час опрацювання авторефератів дисертацій, оскільки їх кількість за останні роки майже подвоїлась (за результатами аналізу динаміки видового розподілу прореферованих видань вона у порівнянні з 2017 р. зросла на 93%). Протягом 2021 р. цей вид видань опрацьовувався тільки з використанням сканерів, що дозволило опрацювати на 1358 одиниць більше у порівнянні з 2020 р. (2020 р. – 3013, 2021 р. – 4371). Використання повних текстів в аналітико-синтетичному опрацюванні цього виду документів, для реферативних ресурсів, скорочує термін на 30% (у порівнянні з опрацюванням з застосуванням сканерів) на більше, ніж на 50% (у порівнянні з клавіатурним вводом). Окрім програмного забезпечення «IRBIS-64», учасниками кооперативного проекту використовується і програмне забезпечення CDS/ISIS, яка є допоміжною у створенні технологічних баз даних. Технологічні бази даних є за типом – реферативні, за доступом до них – службовими.

Проект, по створенню БД «Україніка наукова» реалізується Службою реферування НБУВ та Службою реферування ІПРІ із залученням ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Національної наукової медичної бібліотеки України (ННМБУ), закладів вищої освіти (ЗВО), редакцій наукових періодичних та продовжуваних видань, а також інших учасників кооперативної взаємодії.

Необхідно зазначити, що НБУВ та ІПРІ НАН України у даному проєкті пов'язують корпоративні відносини, які будуються на договірних засадах з чітко визначеними видами та обсягами робіт, жорсткими графіками їх виконання, централізованим управлінням, єдиним програмно-технологічним забезпеченням усіх процесів, що стосуються реферування, редагування, підготовки та випуску УРЖ, формування реферативної БД «Україніка наукова» тощо.

Форми кооперації: співпраця зі службами реферування органів НТІ, зокрема ВІНІТІ та інші; співробітництво з виробниками інформаційних продуктів і послуг та інші.

Більшість із названих форм і видів кооперації вже апробовані на практиці, що можна проілюструвати деякими статистичними даними:

- за період 2017-2021 рр. НБУВ за участі ДНПБ, ННМБ України, редакцій окремих наукових періодичних і продовжуваних видань (понад 60) прореферовано, відредаговано та внесено до БД «Україніка наукова» більше 197 000 записів, що складає 54 % від загальної кількості записів;
- за цей же період ІПРІ НАН України за участю ЗВО як видавничих установ і редакцій окремих наукових періодичних і продовжуваних видань опрацьовано і внесено до БД «Україніка наукова» близько 170 000 записів, що складає 46 % від загальної кількості записів;
- за період з 2017 р. спеціалістами ДНПБ було передано до Служби реферування НБУВ близько 8500 записів для введення в БД «Україніка наукова», що складає близько 3 % від загальної кількості записів.

Підрахована загальна кількість записів, одержаних НБУВ та ІПРІ НАН України від бібліотек, редакцій, видавництв та інших учасників проєкту зі створення реферативних ресурсів. Результати цього підрахунку можна проілюструвати за нижчеподаною діаграмою [3, с.56-59].

Зробивши кількісний аналіз прореферованих видань з наукових часописів, та внесених записів у БД «Україніка наукова» за 2017-2021 рр., можна наголосити на ефективному застосуванню програмного забезпечення в прискоренні процесу реферування, а також плідній праці служб реферування у межах коопераційного проєкту по створенню загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» (див. Таб. 3).

Таблиця 3.

Поповнення БД «Україніка наукова» (2017-2021 рр.)

№ з/п	Показник	Роки				
		2017	2018	2019	2020	2021
1.	Внесено записів, у т.ч.	36896	39754	59041	41000	47000

2.	неопубліковані видання	4422	3975	3954	3013	7236
3.	публікації в серіальних виданнях	1542	3034	2850	3427	4207
4.	Прореферовано видань	14762	15246	19322	20107	31000
5.	Кількість часописів	25	27	30	32	34
6.	Обліково-видавничих аркушів	795,2	857,4	939,4	947,4	1025,5

Усе сказане засвідчує, що тематична структура періодичних наукових видань відображає основні напрями досліджень, що здійснюються в організаціях-засновниках цих видань, якими в Україні є НАН України, АМН України, УААН та галузеві НДІ.

На даний час в Україні приділена увага процесу формування реферативної бази даних «Україніка наукова» в електронному варіанті, спрямований на забезпечення інформаційних потреб науковців і спеціалістів реферативною інформацією і показ внеску наукових здобутків держави у світову ноосферу. Цей процес потребує подальшого вирішення комплексу фінансово-економічних, організаційних і науково-методичних питань, а також відповідної підготовки висококваліфікованих спеціалістів. Оперативне їх вирішення впливатиме на швидкість та якість повного і оперативного реферативного представлення наукових документів.

Сьогодні українські реферативні журнали мають ряд недоліків. Перший з них є недостатня оперативність (реферат з'являється в журналі через 4-6 місяців після опублікування відповідної статті), другий – недосконалість допоміжного довідково-пошукового апарату, оскільки за відсутності універсальних та багато-галузевих наукових тезаурусів українською мовою немає можливості створювати предметні покажчики. Але для бази даних цей недолік не відіграє значної ролі завдяки можливості пошуку за будь-яким словом з бібліографічного опису документа чи тексту реферату.

Розгляд сучасних видань реферативних журналів дозволяє стверджувати, що вони вирішувати проблеми, важливі для користувачів науково-технічною інформацією, а саме: пошук, відбір та систематизацію джерел інформації, компенсацію наслідків розсіяння інформації та заглиблення спеціалізації в науці, можливість оперативного аналізу розробок і досягнень у суміжних галузях науки і техніки для подальшого використання у власних дослідженнях. Крім того, видання реферативних журналів сприяє встановленню єдиної науково-технічної термінології, рубрикаторів і класифікаторів.

Якість реферативних журналів залежить від багатьох факторів: від оперативності відображення публікацій, повноти представлення інформації, якості рефератів, глибини та адекватності рубрик, а також зручності пошукового апарату для електронних видань

Разом з тим, аналіз українських реферативних видань свідчить про кількісну обмеженість відображення документів за видами і тематикою, про певні хиби в методиці

реферування, а тому необхідність розробки національної системи реферування документів з метою аналітико-синтетичного опрацювання всього вітчизняного потоку наукової інформації та зберігання результатів цієї обробки в загальнодержавній базі даних.

Але можна стверджувати, що реферативні видання були та залишаються ефективним інформаційним ресурсом, який сприяє поширенню науково-технічних знань.

Література

1. Агропромисловий комплекс України: реферативний журнал / Центральна наукова сільськогосподарська бібліотека УААН, Інститут гідротехніки і меліорації УААН. – К.: [б.в.], 1999. – Виходить щоквартально.
2. Горбаченко Т.Г. Аналітико-синтетична переробка документної інформації : навч. посіб. для дистанц. навчання / Т. Г. Горбаченко. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Університет «Україна», 2008. – 311 с.
3. Зайченко Н.Я. Сучасний стан та перспективи розвитку системи кооперативного реферування в Україні / Н.Я. Зайченко // Формування єдиного галузевого інформаційного ресурсу шляхом кооперативного аналітико-синтетичного опрацювання документів галузевої тематики: матер. Всеукр. наук.-практ. семінару, м. Київ, 3 березня 2011 р. / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К., 2011. – С. 54-65.
4. Сорока М. Інформаційне забезпечення науки в Україні (90-ті роки ХХ ст.). Створення національної системи реферативної інформації / М. Сорока // Вісник Книжкової палати. – 2000. – №9. – С. 20-22.
5. Екологія: реферативний журнал / Всеукр. еколог. ліга, Центр еколог. освіти та інформ.; голов. ред. Т. Тимочко, ред. А. Толстоухов. – К.: [б.в.], 2004.

УДК:005.922

Бордун В. В.

НАУКОМЕТРИЧНИЙ АНАЛІЗ ФАХОВИХ ПУБЛІКАЦІЙ ЯК ТЕОРЕТИЧНА ПРОБЛЕМА

Сьогодні для ефективного функціонування, науковим установам необхідно спиратися на спеціальні дослідження, аналіз накопичених досягнень і вже на цій основі здійснювати прогнозування основних напрямків, тенденцій і перспектив розвитку галузі в майбутньому, проводити оцінку наукового потенціалу. В інформаційно-аналітичній діяльності тісно пов'язані поняття накометрії, бібліометрії та вебометрії.

Наукометрія – галузь наукознавства, що займається статистичними дослідженнями структури та динаміки масивів і потоків наукової інформації. В основному завдання наукометрії вирішуються спеціалізованими інститутами та інформаційними службами. Однак для приватних пошукових завдань реального користувача можна вибрати деякі

методи, що дозволяють йому точніше орієнтуватися в інформаційному полі своєї предметної області. Застосування сучасних методів об'єктивної оцінки діяльності вчених і фахівців набуває особливого значення для вітчизняної науки. Бурхливе впровадження в науку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій привело останнім часом до зародження нових кількісних напрямів наукознавства, пов'язаних з функціонуванням документальних інформаційних потоків у глобальних комп'ютерних мережах – вебометрії. Термін «вебометрія» вперше застосували Р. Абрахам і Р. Ларсон з метою побудови когнітивних карт і математичних моделей мережі Інтернет. В середині 40-х р двадцятого століття виникла проблема інформаційної кризи, пов'язаної із зростанням обсягів наукових досліджень і колективів, а також з можливим виникненням мультидисциплінарних проєктів. Щоб успішно виконати свою головну соціальну роль (яка складається у виробництві нового знання), вчений неодмінно повинен бути поінформований про те, що було відомо до нього. Наукометричні дослідження та бібліометричні технології – важливий пріоритетний напрям діяльності бібліотеки ЗВО. Напрями досліджень інформетрії істотно не відрізняються від того, що і яким чином вивчається в бібліометрії. Так, для інформетрії характерні такі аспекти аналізу: кількісне зростання, старіння, концентрація й розсіювання інформації; роль різних видів документів як засобів наукової комунікації; ефективність використання інформаційних продуктів і послуг; роль неформальних каналів наукової комунікації; внутрішньо-дисциплінарні й міждисциплінарні зв'язки в науці. Взаємодія між науко-, бібліо- та інформетрією впливає з відповідних зв'язків між системами науки, бібліотекознавством і науковою комунікацією. До того ж не одне лише застосування певного математичного апарату відіграє вирішальну роль у тому, чи характеризується наукове дослідження як науко-, бібліо- або інформетричне. Наукометрію, інформетрію й бібліометрію поєднує вивчення наукової літератури. Саме бібліотека повинна освоїти функції навігації в світових наукометричних системах, взяти на себе методичне забезпечення робіт з представлення в них доробку ЗВО, підвищення його видимості в системі наукових комунікацій, а також підготовку для ректорату інформаційно-аналітичних матеріалів бібліометричного спрямування. Під наукометрією розуміється наукознавча дисципліна, що здійснює відтворюване вимірювання наукової діяльності та виявлення об'єктивних закономірностей цієї діяльності. Основне завдання наукометрії полягає у дослідженні публікаційної активності та цитованості авторів наукових праць. Спорідненими для наукометрії є поняття бібліометрії, інформетрії та вебометрії.

Отже, проблема наукометричного аналізу є перспективним напрямом дослідження. Засоби наукометричного аналізу дозволяють з'ясувати розвиток окремих наук та галузей,

зокрема, поступу наукової думки за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Література

1. Брусиловский Б. Я. Математические модели в прогнозировании и организации науки / Б. Я. Брусиловский. – К. : Наук. думка, 1975. – 232 с.
2. Васюк О. Методи вивчення інформаційних потреб / О. Васюк // Вісник Книжкової палати. – 2002. – № 9. – с. 29-31.
3. Галявиева М. С. Библиометрия – новое направление работы библиотек университетов Европы / М. С. Галявиева // Библиосфера. – 2012. – № 5. – С.71–78.

УДК 021.4

Коваленко А. В.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В БІБЛІОТЕЧНІЙ УСТАНОВІ

Безперервно збільшення потоку електронної інформації, кількості електронних документів і виникнення електронних бібліотек - характерні ознаки сучасного стану бібліотечно-інформаційної сфери суспільної діяльності.

Необхідність задоволення нових інформаційних потреб сучасних користувачів за рахунок використання переваг, які надає застосування електронних документів та нового електронного інформаційно-комунікаційного середовища, ставлять перед книгозбірнями завдання комплектування фондів електронних документів та забезпечення техніко-технологічних умов введення їх в суспільний обіг [1].

Останнім часом у зв'язку з інтенсивним розвитком інформаційних технологій у роботі наукових бібліотек з'явилися принципово нові можливості. Відповідно до актуальних потреб вітчизняної науки, бібліотеки науково-дослідних установ змінюють пріоритети в підходах до вибору інформаційних джерел, удосконалюють технології акумуляції суспільно значущої інформації, намагаються якомога ширше надавати користувачам доступ до онлайн-ресурсів провідних світових постачальників наукової інформації, гармонійно поєднують традиційні та електронні документи, стають навігаторами й посередниками в сучасній системі комунікації.

Загалом під інформаційними технологіями розуміють сукупність певного програмного забезпечення на базі якого відбувається процес збору, передачі, накопичення, опрацювання, зберігання, подання і використання інформації [2, с. 53].

Було розроблено певну систему впровадження сучасних інформаційних технологій та електронних ресурсів, які використовуються у бібліотеці:

1. З метою формування електронних ресурсів, розвитку нових форм обслуговування та забезпечення доступності інформації на якісно новому рівні, має здійснюватися послідовна інформатизація публічної бібліотеки.

2. Основним електронним ресурсом, який бібліотека формує самостійно, або спільно з іншими бібліотеками, або на основі використання корпоративного ресурсу, є електронний каталог на фонд бібліотеки у вигляді сайту.

3. Крім електронного каталогу, публічна бібліотека може створювати самостійно різноманітні електронні (як локальні так і в глобальній мережі) бази даних: бібліографічні, фактографічні, повнотекстові, в тому числі базу офіційних документів, прийнятих органами місцевого самоврядування.

4. Найбільш велика публічна бібліотека може брати участь у реалізації «цифрових» проектів, створювати власну електронну колекцію.

5. Участь публічної бібліотеки в корпоративних проектах, у створенні єдиних інформаційних мереж здійснюється на основі взаємодії з бібліотеками різних відомств та іншими організаціями. До наявних в бібліотеці електронних ресурсів, на її веб-сайті можуть розміщуватися колекції корисних інтернет-посилань, що забезпечують нові бібліотечно-інформаційні форми роботи.

6. Рівень забезпечення бібліотеки комп'ютерною технікою залежить не тільки від фінансових можливостей, але і від завдань, що стоять перед бібліотекою в галузі впровадження нових технологій і від потреб користувачів у нових ресурсах і послугах.

7. Програмне забезпечення автоматизованих місць незрячих користувачів є адаптованим відповідно до рекомендацій Консорціуму Всесвітньої мережі (С3W) для забезпечення доступності програмного забезпечення сліпим і слабовзрячим.

8. Обладнання та програмне супроводження інформаційних систем в публічній бібліотеці оновлюються відповідно до вимог інформаційних і телекомунікаційних технологій.

Отже, сучасна бібліотека створює можливості для членів суспільства задовольняти свої інформаційні потреби на знання через сукупність документів, накопичених у фондах, а також використовуючи для цих цілей інформаційні ресурси інших бібліотек та установ.

Бібліотека інноваційної моделі організовує процес соціальної комунікації як у реальному, так і віртуальному просторі. Ефект впровадження автоматизованих інформаційних технологій у бібліотечну практику позначився насамперед на розвитку номенклатури бібліографічних продуктів і розширенні інформаційної бази бібліографічних послуг бібліотеки.

Література

1. Про електронні документи та електронний документообіг : ДСТУ 2732-94. Чинний від 1995-07-01. - Київ: Держстандарт України, 1994. - 34 с.
2. Грицяк Н. В. Електронний документообіг та захист інформації / Н. В. Грицяк, О. Б. Кухарін. – Київ : НАДУ, 2015. – 84 с.
3. Про стан та перспективи розвитку інформаційних технологій в Україні: Постанова Президії НАН від 13 квіт. 2001 р. № 102. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 070:316.774(477)

Кхонде Бака

ЕЛЕКТРОННИЙ КАТАЛОГ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Електронний каталог є одним з найважливіших інформаційних ресурсів сучасної бібліотеки. Його впровадження та використання супроводжуються певними проблемами. В багатьох випадках програмне забезпечення та технічне устаткування бібліотек не відповідає вимогам сучасності, що значно знижує ефективність використання електронного каталогу.

Завдяки електронним каталогам користувачі будуть гаяти свій час на похід до бібліотеки, але це не свідчить про те, що бібліотекам не потрібно розвиватися і розширюватися [1]. Бібліотеки повинні поповнювали свої електронні каталоги новим надходженнями, щоб їх користувачам було це цікаво.

Представлення інтернет-ресурсів в електронних каталогах бібліотеки може реалізовуватись основним способами: створення мультимедійних бібліографічних колекцій, де поряд з бібліографічними описами друкованих документів каталогізовано інтернет-джерела; формування окремих каталогів, де подані лише онлайнові ресурси.

Сьогодні найбільший інформаційно-документальний масив циркулює у середовищі глобальної мережі. Ці перевантажені інформаційні ресурси містять поряд з легкодоступною та масовою інформацією достатню кількість загальнодоступних якісних інформаційних джерел, які мають історико-культурну та наукову цінність. Інтернет-ресурси стали невід'ємною частиною джерельної бази багатьох наукових досліджень.

Спеціалізовані підрозділи бібліотек мають власний науково-довідковий та пошуковий апарат, який зберігається безпосередньо в цих підрозділах. Більшість каталогів не входять до складу загального електронного каталогу бібліотек, що пов'язано зі змістовою специфікою технології наукового опису та характером організації фондів. Це стосується рукописів та стародруків, рідкісних видань, архівних джерел, історичних колекцій. Така ситуація пов'язана з історичною долею вітчизняних бібліотек, які впродовж XX ст. відчували на собі усі наслідки політичних, соціальних катаклізмів, зазнавали відчутних втрат, переміщень, забуття [2].

Тому дослідна робота в галузі модернізації бібліотечних технологічних процесів, виступає одним з визначальних пріоритетів наукової бібліотеки. Одним із головних завдань сучасної наукової бібліотеки є популяризація та поширення інформації про науковий внесок вчених, особливо гостро постають питання інтеграції електронних бібліотечних ресурсів в глобальне інтернет-середовище, їх взаємоузгодження з міжнародними та міждержавними стандартами. Ефективність використання інформаційного потенціалу бібліотеки значною мірою залежить від якісного рівня лінгвістичного забезпечення, одного з основних компонентів інформаційної системи, без якого забезпечення високого рівня представлення, опрацювання та розкриття накопичених знань у системі наукової комунікації є неможливим. Сукупність пошукових засобів автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи надає користувачу можливість інтелектуального доступу до документних масивів бібліотеки.

Традиційно обслуговування користувачів, які знаходяться за межами бібліотеки, завжди було складовою частиною бібліотечно-бібліографічного обслуговування як в зарубіжних, так і у вітчизняних бібліотеках: робота у форматі міжбібліотечного абонементу, підготовка відповідей на письмові запити, виконання усних довідок у телефонному режимі.

В наш час система інформаційного обслуговування віддалених користувачів увібрала: інформування про бібліотеку, її послуги через сайт, включно з описами фондів і колекцій, інформацію про послуги, віртуальні виставки тощо; доступ до електронного каталогу як основного бібліографічного ресурсу; забезпечення доступу до електронних ресурсів власної генерації бібліотеки (локальні бібліографічні БД, бібліографічні покажчики та списки, фактографічні дані); доступ до повних текстів документів, що становлять електронні колекції бібліотеки; інтернет-навігатори; перенаправлення запиту в інші віртуальні довідкові служби, які можуть виконати запит більш оперативно і якісно. Довідково-бібліографічний апарат бібліотеки протягом десятиліть включав, крім каталогів і картотек, також фонд виконаних запитів, що формується з метою скорочення часу пошуку інформації та повторного звернення до вже знайденої. Програмне забезпечення, що використовується під час обслуговування віддалених користувачів, дає змогу автоматично генерувати бази даних запитів-відповідей, які уможливають не тільки зберігання різноманітних відомостей про користувачів, їхні запити, джерела надання інформації та безпосередні відповіді, а й винайдення необхідних джерел за всім спектром пошукових характеристик, у тому числі й за ключовими словами у будь-якому текстовому фрагменті. За кордоном такі бази отримали назву «бази знань» бібліотек. Стосовно технічної моделі та реалізації віртуальної довідкової служби існують також декілька підходів. Інформаційний обмін в умовах інтернет-середовища трансформується в інформаційно-електронний обмін завдяки мультимедійним технологіям сервісної служби Всесвітньої павутини. Реалізацією цього інформаційного

обміну слугують інформаційні сервіси Інтернету, розроблені для отримання доступу до інформації певного типу або обміну даними.

Інтернет сьогодні став невід'ємною глобальною складовою бібліотечних ресурсів і сервісів: залучення віддалених користувачів значно розширило коло потенційних споживачів бібліотечних послуг, каталогізація веб-ресурсів підвищила інформаційний потенціал бібліотечного фонду. Освоєння бібліотеками мережного середовища розширило також можливості подання наявного інформаційного потенціалу бібліотечних фондів, створило умови для формування якісно нових інформаційних ресурсів.

Література

1. Кириленко О. Електронні каталоги обласних універсальних наукових бібліотек України: аналіз структури та лінгвістичне забезпечення / О. Кириленко // Бібліотечна планета. – 2018. – № 2. – С.12-17.
2. Сукиасян Э. Р. Электронные каталоги /Э. Р. Сукиасян // Библиотека. – 2003. – №2.– С. 38-41.

УДК 378(477)

Попова А. Ф.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ В МАРІУПОЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ: СИНЕРГІЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ВІДДІЛУ ТА НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ

Університетська система забезпечення академічної доброчесності визначає загальноприйняті світовою спільнотою стандарти здійснення освітньо-наукової діяльності здобувачами вищої освіти і співробітниками університету.

Дуже важливим для Маріупольського державного університету є дотримання принципів запобігання, перешкоджання та зупинення проявів академічної недоброчесності завдяки створенню позитивного, сприятливого, доброчесного освітнього та наукового середовища.

Університетська система забезпечення академічної доброчесності у МДУ складається із наступних елементів (згідно Таблиці 1.).

Таблиця 1.

Система забезпечення академічної доброчесності у МДУ

Нормативна база	Уповноважена комісія	Інформаційна база	Інструменти впровадження та контролю

Етичний кодекс МДУ	Комісія з питань дотримання Етичного кодексу, метою якої є сприяння дотриманню учасниками освітнього процесу положень цього Кодексу та розв'язання конфліктних ситуацій в МДУ. Комісія є колегіально-консультативним органом, який наділяється правом одержувати і розглядати заяви щодо порушення положень цього Кодексу та надавати пропозиції Адміністрації МДУ щодо	Розділ на офіційній сторінці МДУ «Академічна доброчесність» та «Установчі документи»	Надання консультацій та роз'яснень стосовно дотримання норм Етичного кодексу
Кодекс академічної доброчесності МДУ	Постійно діюча Комісія з питань академічної доброчесності, метою якої є виконання норм академічної доброчесності згідно Положення, Комісія наділяється правом приймати та розглядати заяви від здобувачів вищої освіти та співробітників МДУ щодо порушення цього Положення та надавати пропозиції Адміністрації МДУ щодо накладання відповідних санкцій	Розділ на офіційній сторінці МДУ «Академічна доброчесність»	Інформаційно-консультативне супроводження співробітників закладу вищої освіти (педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників та інших категорій співробітників) та здобувачів вищої освіти через створення відповідних ресурсів на сайті МДУ
Положення про академічну доброчесність в МДУ		Розділ на офіційному сайті наукової бібліотеки «Академічна доброчесність»	
Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату в наукових та навчально-методичних працях науково-педагогічних		Проведення науково-практичних семінарів (у тому числі міжкафедральних, факультетських, спільно з науковою бібліотекою МДУ) щодо визначення причин виникнення плагіату, розгляду нормативно-правових актів у цій сфері, умов співпраці з компаніями, які надають закладам вищої освіти України, а також програмні засоби для виявлення плагіату у наукових та академічних роботах	Включення до навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» для здобувачів освітнього рівня «бакалавр» теми «Академічна доброчесність»; введення обов'язкового освітнього компоненту загального блоку для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти «Академічне письмо»
Положення про запобігання та виявлення академічного плагіату у кваліфікаційних роботах здобувачів вищої освіти МДУ			Проведення на факультетах тижнів академічної доброчесності за участі Наукової бібліотеки МДУ
			Підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників в рамках Школи педмайстерності, що включає тему «Академічна доброчесність»
		Обов'язкова перевірка наукових, навчально-методичних, кваліфікаційних робіт на наявність ознак академічного плагіату відповідно до створеної нормативної бази	
		Аналіз перевірених наукових та навчально-методичних праць викладачів відповідною групою фахівців	

Маріупольський державний університет виступає за дотримання принципів академічної доброчесності з метою підвищення якості освіти і наукових досліджень. У звітному році було розроблено Кодекс академічної доброчесності МДУ, Декларації про дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними, педагогічними працівниками та здобувачами вищої освіти, які сприятимуть подальшому формуванню загальноуніверситетської культури якості.

В університеті на постійній основі здійснюється популяризація принципів академічної доброчесності через:

- проведення тижнів академічної доброчесності;
- включення до обов'язкових компонентів освітніх програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів навчальної дисципліни «Академічне письмо»;
- включення до робочих програм навчальних дисциплін першого (бакалаврського), другого (магістерського) та третього (освітньо-наукового) рівнів тем щодо академічної доброчесності та боротьби з академічним плагіатом;
- опитування щодо дотримання принципів академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти;
- постійне інформування здобувачів вищої освіти щодо нормативної та інформаційної бази стосовно академічної доброчесності за допомогою QR-коду.

Серед заходів, що підвищують увагу до дотримання норм академічної етики і доброчесності, слід виокремити: активне залучення студентів до розробки та впровадження політики й правил академічної доброчесності, що спонукає їх брати на себе відповідальність за власну поведінку; перевірку академічного плагіату в наукових роботах студентів; періодичне обговорення на різних рівнях (від академічної групи і кафедри до Вченої ради і ректорату) стану запровадження етичних академічних норм у щоденному житті університету.

Наукова бібліотека МДУ активно займається набуттям досвіду та поширенням принципів академічної доброчесності. Так, сторінка «Академічна доброчесність» сайту бібліотеки поповнилась інформацією:

- про академічну доброчесність та підтримку академічної доброчесності в МДУ
- про Проєкт сприяння академічної доброчесності в Україні (SAIUP)
- про корисні ресурси.

Науковою бібліотекою МДУ було створено віртуальну виставку «Академічна доброчесність: гарант якості освіти».

Університет використовує сервіс з перевірки навчально-методичних та наукових робіт викладачів університету, наукових та кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти на плагіат – Unicheck. На сьогодні укладено договір про співпрацю №25/06 від 25.06.2018 р. з ТОВ «АНТИПЛАГІАТ» до 31.12.2025 р. Також на сайті університету є посилання на безкоштовний сервіс з перевірки письмових робіт на плагіат, яким можуть скористатись усі охочі учасники освітнього процесу (EduBirdie).

У 2021 році Маріупольський державний університет продовжив свою участь у другому етапі проєкту «Ініціатива академічної доброчесності та якості освіти» (Academic Integrity and Quality Initiative), запровадженого Американськими Радами з міжнародної освіти за підтримки Посольства США в Україні, Міністерства освіти і науки України та Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP) – ініціатива, спрямована на системні зміни в українській вищій освіті: підвищення якості, створення умов для реалізації найбільш обдарованих студентів, покращення іміджу українських університетів.

6-8 квітня, 13-14 квітня 2021 року в рамках II етапу проєкту представники МДУ взяли участь у заході «Робота з даними та напрацювання стратегій для посилення академічної доброчесності та якості». Результати опитувань здобувачів та викладачів було проаналізовано та презентовано на засіданні НМР 17.06.2021.

10, 15, 18-19 листопада 2021 року в рамках II етапу проєкту представники МДУ взяли участь у заході «Інтерпретація даних для якісних змін», метою якого було визначення того, як правильно інтерпретувати дані, отримані з внутрішньоінституційних опитувань. Під час другого етапу проєкту також розпочато опитування здобувачів щодо академічної доброчесності для порівняння з попередніми результатами.

У МДУ створена Комісія з питань академічної доброчесності, яка діє на підставі Положення про академічну доброчесність в МДУ. Протягом звітного року заяв від здобувачів та/або від науково-педагогічних працівників щодо порушення норм Положення про академічну доброчесність на розгляд Комісії не надходило. Це дає можливість зазначити, що заходи щодо популяризації принципів академічної доброчесності є дієвими.

Література

Маріупольський державний університет. URL: <http://mdu.in.ua>

УДК 026 (477)(043)

Приюляк М. М.

ДОКУМЕНТАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

У якості базового елемента культурної, наукової, освітньої, інформаційної інфраструктури держави, бібліотеки України відіграють важливу роль у процесі реалізації права людини на інформацію. Адже відповідно до законодавства, головним завданням бібліотеки є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших

потреб користувачів, а реалізація прав громадян на бібліотечне обслуговування, забезпечення загальної доступності до інформації та культурних цінностей, що збираються, зберігаються та надаються в тимчасове користування бібліотеками, є основою державної політики у сфері бібліотечної справи [1].

Поняття «бібліотека» визначається як інформаційний, культурний, освітній заклад (установа, організація) або структурний підрозділ, що має упорядкований фонд документів, доступ до інших джерел інформації та головним завданням якого є забезпечення інформаційних, науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреб користувачів бібліотеки.

Правова організація державної політики України в галузі бібліотечної справи ґрунтується на Конституції України, Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» [1], нормативних актах галузі культури [4], міжнародних договорах, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, інших правових актах та галузевих нормативно-методичних документах. На роботу бібліотек в Україні впливають близько 260 нормативних документів, які ухвалені різними законодавчими інституціями.

Для більш повного задоволення потреб користувачів бібліотек в інформації, раціонального використання бібліотечних ресурсів органи державної влади та органи місцевого самоврядування стимулюють взаємодію бібліотек і створюють умови для розвитку міжбібліотечного абонементу, зведених каталогів автоматизованих баз даних, депозитаріїв

Наказ Міністерства культури і мистецтв України № 152 від 23 березня 2005 року затверджує інструкцію про організацію та порядок обміну, перерозподілу і розповсюдження документів серед бібліотек України через систему обмінних фондів.

Облік, зберігання та використання документів, що знаходяться в бібліотечних фондах, здійснюються відповідно до Наказу Міністерства культури і туризму України № 22 від 03 квітня 2007 року «Про затвердження Інструкції з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах» [3].

Бібліотеки створюються з урахуванням соціально-економічних, національних, культурно-освітніх і виробничих потреб суспільства згідно з соціальними нормативами, встановленими відповідними органами державної влади. Бібліотеки можуть створюватися на основі усіх форм власності, передбачених законами України. Засновниками бібліотек можуть бути органи державної влади, органи місцевого самоврядування, самоврядні організації, фізичні та юридичні особи, у тому числі іноземні, в порядку, передбаченому законом. Бібліотека може не мати статусу юридичної особи та перебувати у складі підприємства, установи або організації.

У більшості європейських держав право на виготовлення в стінах бібліотеки фотокопій у випадках дозволених авторським правом, наприклад, для некомерційного користування (для проведення власної дослідницької, наукової роботи) є основним і традиційним правом користувача. На жаль, у вітчизняному законодавстві у сфері авторських прав це питання й досі не врегульоване.

І хоча в країні й мали місце деякі негативні процеси, що так чи інакше справляли вплив на розвиток бібліотечної справи, зокрема, економічна криза, розпад системи книговидавання і книгопостачання, зростання цін, інфляція, податковий тягар, загроза збереженості фондів, передусім, для невеликих масових бібліотек, все ж перспективи вільного розвитку бібліотечної справи започатковані, власне, саме завдяки прийнятим у незалежній Україні нормативно-правовим документам галузі.

Отже, нормативно-правову базу організації бібліотечної справи складає ціла низка законів та підзаконних актів, проте в багатьох з них відсутні положення, які регулювали б окремі аспекти діяльності бібліотек в сучасному інформаційному просторі. Тобто можна говорити про певні прогалини у сфері правового регулювання окремих напрямків бібліотечної діяльності в Україні. В умовах світової інтеграції бібліотечних документно-інформаційних ресурсів, впровадження новітніх бібліотечно-інформаційних технологій зазначена проблема набуває особливого значення і потребує нагального вирішення шляхом удосконалення чинного законодавства України з урахуванням міжнародних правових стандартів інформаційно-бібліотечної галузі. Невідкладним завданням має стати розробка Міністерством культури України та Українською бібліотечною асоціацією державної концепції розвитку бібліотечної справи. Українські бібліотеки мають жити і розвиватись у правовому полі.

Література

1. Про бібліотеки і бібліотечну справу [Електронний ресурс] : Закон України у редакції Редакція від 16.10.2020 // Верховна Рада України. Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32/95-вр>.
2. Про затвердження Інструкції про організацію та порядок обміну, перерозподілу і розповсюдження документів серед бібліотек України через систему обмінних фондів [Електронний ресурс] : Наказ Мінкультури України від 23.03.2005 № 152. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0347-05>.
3. Про затвердження Інструкції з обліку документів, що знаходяться в бібліотечних фондах [Електронний ресурс]: Наказ Мінкультури України від 03.04.2007 № 22. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0530-07>.

4. Про культуру [Електронний ресурс]: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI.
– Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>.

УДК 027.7(477)

Равшанов Хушніт Салаїтдінович

СТВОРЕННЯ ВТОРИННИХ ДОКУМЕНТІВ У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Наукова бібліотека є інформаційним, науковим, освітнім та культурно-просвітницьким структурним підрозділом МДУ, діяльність якого спрямована на документальне й інформаційне забезпечення навчально-виховного та наукового процесів університету, сприяння інтеграції університетської науки до світового наукового простору.

До фонду наукової бібліотеки входить понад 160 тис. примірників, які мають універсальний характер і складається з вітчизняних та іноземних документів, котрий формується відповідно до спеціальностей університету. Під час комплектування фонду пріоритетність звісно надається науковим виданням.

Співробітники бібліотеки здійснюють науково-дослідну діяльність, наслідки якої висвітлюються у статтях і власних виданнях НБ МДУ, найважливішим напрямком у роботі бібліотеки є створення бібліографічних покажчиків різних за типами та змістом. Проаналізувавши види бібліографічних покажчиків, можна зробити висновок, що робота над їх упорядкуванням триває у декількох спрямуваннях. У покажчику систематизуються монографії, публікації, збірники наукових праць та матеріали конференцій. Укладання бібліографічних покажчиків – справа дуже кропітка. На прикладі бібліографічних покажчиків проведемо аналіз практики створення вторинних документів.

Видавнича діяльність наукової бібліотеки МДУ розпочалася ще у 2006 році із друку першого бібліографічного покажчика «Юзеф Мойсейович Нікольченко: покажчик друкованих праць», який містить бібліографію праць Нікольченко Ю. М., доцента кафедри культурології та інформаційної діяльності університету, заслуженого працівника культури України. Перші три бібліографічні покажчика праць викладачів університету видавалися окремо, і тільки у 2009 році було вирішено об'єднати наступні видання у серію «Праці викладачів МДУ. Бібліографічні покажчики». Серія представляє науковий доробок викладачів університету, які зробили значний внесок у розвиток університетської науки. Зараз серія нараховує 10 випусків, останній надруковано на початку 2015 року. Він містить бібліографію праць доктора історичних наук, професора, завідувача кафедри історичних дисциплін МДУ Романцова Володимира Миколайовича і приурочений до 60-річчя від дня народження вченого.

У 2007 році була започаткована серія покажчиків «Публікації кафедр МДУ. Бібліографічні покажчики», перший випуск якої – це бібліографія публікацій професорсько-викладацького складу кафедри міжнародної економіки. Серія відображає наукову та науково-методичну діяльність кафедр університету, висвічує їх науковий і творчий потенціал. На сучасному етапі до складу серії «Публікації кафедр МДУ. Бібліографічні покажчики» входять 8 випусків: останній надруковано у 2014 році, містить бібліографію публікацій професорсько-викладацького складу кафедри німецької філології за 1995–2013 роки. Видання серій «Праці викладачів МДУ. Бібліографічні покажчики», «Публікації кафедр МДУ. Бібліографічні покажчики» орієнтовано на наукових працівників, аспірантів, студентів та бібліотечних працівників. Підготовка цих видань потребує тісної співпраці з науковцями університету, налагодження плідної та постійної взаємодії з кафедрами. Бібліографічні покажчики цих серій широко використовуються студентами та аспірантами університету у навчальній та науковій діяльності, в організації бібліотекою книжкових виставок, присвячених науковому надбанню університету та його вченим, інших заходах. Також видання серій зберігають інформацію про наукові досягнення науково-педагогічного складу та кафедр університету.

У 2016 році виходить бібліографічний покажчик публікацій професорсько-викладацького складу кафедри грецької філології та перекладу (1996–2016), був присвячений науковій та педагогічній діяльності кафедри грецької філології та перекладу.

В наступному році було опубліковано бібліографічний покажчик, який присвячено науковій та педагогічній діяльності кафедри італійської філології та перекладу. Покажчик приурочено до 5-річного ювілею кафедри. В покажчик в хронологічному порядку включені публікації професорсько-викладацького складу кафедри італійської філології та перекладу МДУ, що були опубліковані з 2012 до 2017 р. включно.

У 2018 році вийшов черговий бібліографічний покажчик, який було присвячено науковій та педагогічній діяльності кафедри економіки та міжнародних економічних відносин. В покажчик в хронологічному порядку включені публікації професорсько-викладацького складу кафедри економіки та міжнародних економічних відносин МДУ, опубліковані з 1997 до 2018 р. В покажчику знайшли відображення наступні види видань: монографії, збірники, підручники та навчальні посібники, підготовлені викладачами кафедри, статті із періодичних видань і неперіодичних тематичних збірників.

У 2019 році наукова бібліотека випустила бібліографічні покажчики таких науковців, як:

Лілії Василівни Макаренко, яка відтворила науковий доробок з проблем дошкільної освіти, зокрема з питань естетичного виховання дітей дошкільного віку;

Олени Геннадіївни Брежнєвої, яка відтворила науковий доробок з проблем загальної педагогіки та дошкільної освіти. Цей бібліографічний покажчик було приурочено до ювілею О. Г. Брежнєвої. Покажчик містить 160 описів публікацій.

Філіпенко Тетяна В'ячеславівна, доктора наук з державного управління, професора кафедри права та публічного адміністрування Маріупольського державного університету. Покажчик присвячено науковій та педагогічній діяльності Т.В. Філіпенко. В покажчик вміщені бібліографічні дані на наукові та навчально-методичні праці Т. В. Філіпенко, опубліковані з 1988 по 2019 роки. Покажчик стане в нагоді науковим працівникам, аспірантам, бібліотечним працівникам та студентам. Покажчик приурочено до ювілею професора Філіпенко.

Почепцова Георгія Георгійовича, доктор філологічних наук, професор кафедри соціальних комунікацій. Бібліографічний покажчик приурочено до ювілею. Покажчик містить бібліографічні описи на наукові та навчально-методичні публікації Г. Г. Почепцова, художні твори, а також відеоматеріали, публікації про ювіляра, презентації, рецензії та відгуки на його книги.

У 2013 році було засновано нову серію покажчиків «Фонд рідкісних та цінних книг. Бібліографічні покажчики», яка розкриває фонд рідкісної та цінної книги бібліотеки університету, знайомить користувачів з виданнями, які мають бібліографічну, наукову або історичну цінність. Перший випуск цієї серії, «Мариуполь и Приазовье», має три частини, дві з яких («Алфавитный аннотированный перечень изданий» та «Аналитико-тематический перечень публикаций») вже випущено. Видання серії будуть у нагоді науковим працівникам, аспірантам, студентам, бібліотечним працівникам, а також всім, хто цікавиться краєзнавчою тематикою.

Наукові бібліотеки – це не просто полиці з книжками чи зібрання баз даних. Унікальна роль наукової бібліотеки полягає у тому, що вона надає персоніфіковану інформацію, відповідає на специфічні питання і задовольняє індивідуальні потреби користувачів. Підсумовуючи результати видавничої діяльності наукової бібліотеки МДУ, як наслідок науково-дослідної та науково-методичної роботи, зазначимо, що, незважаючи на відносно короткий час, бібліотека має вже вагомий видавничий досвід.

У сучасних умовах виникає необхідність спеціальної підготовки людини до життя в інформаційному суспільстві, формування особливих знань і вмінь по роботі з інформацією. Науковим бібліотекам призначається особливе місце. Відкритий і вільний доступ до інформації стає найважливішим фактором успішного зросту наукової та навчальної діяльності факультетів, оскільки передбачає надання перспектив усім користувачам в отриманні доступу до інформаційних ресурсів, посібників, наукової літератури та надає

можливість оперативно одержувати потрібну інформацію. Враховуючи нові вимоги до якості збору та зберігання інформації, наукова бібліотека є фахівцем в області підвищення інформаційної культури студентів усіх спеціальностей.

Література

Електронний інституційний репозитарій Маріупольського державного університету. URL: <http://repository.mdu.in.ua/>.

УДК 004.77:316.3(043.2)

Холод Д. В.

РОБОТА БІБЛІОТЕКИ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ НА ПРИКЛАДІ НЬЮ-ЙОРКСЬКОЇ ПУБЛІЧНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Відповідно до вимог інформаційного суспільства, бібліотеки повинні створити максимально сприятливі умови для задоволення інформаційних потреб користувачів на основі інформаційно-освітніх ресурсів (у тому числі й електронних). Використання глобальної мережі Інтернет дозволяє бібліотеці надати доступ суспільству до найбільших інформаційно-освітніх сервісів незалежно від їх місця знаходження. Якщо бібліотека хоче бути сучасною, орієнтованою користувача, вона повинна звернути увагу на соціальні мережі та роботу в них. Для бібліотек соціальні мережі - це рекламна платформа. Вони допоможуть вивчити цільову аудиторію, попит на бібліотечні послуги, отримати зворотний зв'язок, підвищити відвідуваність заходів, збільшити переходи на офіційний сайт із соціальних мереж. Бібліотеки мають сторінки в соціальних мережах, щоб збільшувати свою видимість та доступність для користувачів [1, с. 9]. Це дозволяє бібліотеці ділитися новинами, рекомендаціями і оновленнями книжок, спілкуватися з користувачами та збирати відгуки. Також вони можуть використовувати соціальні мережі, щоб проводити відеоконференції, віртуальні зустрічі та інші онлайн-заходи. В цілому, сторінки в соціальних мережах дозволяють бібліотекам бути ближче до своїх користувачів та забезпечують більшу доступність інформації та ресурсів [2, с. 20].

Бібліотеки можуть покращувати свої послуги та ресурси за допомогою соціальних мереж кількома способами:

Збільшення видимості: будучи присутніми в соціальних мережах, бібліотеки можуть збільшити свою видимість і охопити ширшу аудиторію. Це може допомогти залучити нових відвідувачів і популяризувати послуги та ресурси бібліотеки.

Комунікація: соціальні мережі надають бібліотекам простий спосіб спілкуватися зі своїми відвідувачами та спільнотою. Вони можуть використовувати соціальні мережі, щоб ділитися новинами, оновленнями та майбутніми подіями.

Залучення користувачів: соціальні мережі дозволяють бібліотекам спілкуватися зі своїми відвідувачами в більш інтерактивний та особистий спосіб. Вони можуть

використовувати соціальні мережі для збору відгуків і пропозицій, а також відповідати на запитання та занепокоєння.

Онлайн-події: соціальні мережі можна використовувати для проведення онлайн подій і програм, таких як книжкові клуби, бесіди авторів та інші освітні чи розважальні заходи, до яких відвідувачі можуть отримати віддалений доступ.

Маркетинг: соціальні мережі можна використовувати для просування бібліотечних послуг і ресурсів, а також для залучення відвідувачів, які можуть не знати про пропозиції бібліотеки.

Одним із прикладів бібліотеки, яка успішно використовує соціальні мережі, є Нью-Йоркська публічна бібліотека (NYPL) [3]. NYPL має сильну присутність на різних платформах соціальних мереж, таких як Facebook, Twitter, Instagram і YouTube.

Одним із способів використання соціальних мереж NYPL є реклама своїх послуг і ресурсів. Вони регулярно діляться інформацією про нові книги, події та програми, а також оновлення бібліотечних послуг та ресурсів.

NYPL також використовує соціальні мережі для проведення віртуальних заходів і програм, таких як бесіди авторів і книжкові клуби, що дозволяє відвідувачам брати участь дистанційно. Вони також діляться цифровими ресурсами та надають доступ до електронних книг, аудіокниг та іншого цифрового вмісту на своїй платформі соціальних мереж.

Загалом використання соціальних мереж NYPL допомогло бібліотеці збільшити свою видимість, залучити відвідувачів і просувати свої послуги та ресурси ширшій аудиторії.

Оскільки технології продовжують розвиватися, бібліотеки пристосовуються до мінливих потреб своїх відвідувачів, пропонуючи цифрові ресурси та послуги, такі як електронні книги та онлайн-бази даних. Незважаючи на виклики, пов'язані з епохою цифрових технологій, бібліотеки залишаються життєво важливими інституціями.

Література

1. Реклама бібліотеки у соціальних медіа. URL: <https://bibliokids-mrpl.com.ua/images/Temp/reklama.pdf> (Дата звернення 25.01.2023).
2. Гагаріна Н. Соціальні мережі як ефективний канал комунікації бібліотеки. *Феномен бібліотек у сучасному світі : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції*, 30 вересня 2020 р. Маріуполь : МДУ, 2020. Ч. II. С. 20–24.
3. The New York Public Library. URL: <https://www.nypl.org> (Дата звернення 25.01.2023).

Дебют:

Збірник тез доповідей студентів факультету філології та масових комунікацій МДУ за
результатами участі у Декаді студентської науки 2023

У збірнику публікуються праці українською, англійською,
італійською, німецькою, новогрецькою мовами.

Комп'ютерна верстка: Ірина МЕЛЬНИЧУК